

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

DVĚ PODOBY KARLA KRYLA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anežka Švarcová

Specializace v pedagogice, obor Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 29. června 2018

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji svému vedoucímu práce, PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc., za rozdmýchání mého vnitřního zápalu pro psaní práce během výběru tématu, za podržení před finální podobou práce, za připomínky a rady (a za poodkrytí „písničkářského světa“).

1 Obsah

1	Obsah	1
2	Seznam zkratk	3
3	Úvod	4
4	Písničkáři: Intelektuální pohyb? 50.-90. léta – proměny	5
4.1	Folk & písničkáři	5
4.2	Prameny	6
4.3	Písničkáři - intelektuální pohyb	8
4.4	60. léta	10
4.5	70. léta	11
4.6	80. léta	12
4.7	90. léta	14
5	Kontext 60. let a Karel Kryl – Bratříčku, zavírej vrátka	15
5.1	Karel Kryl?	15
5.2	Okupace	17
5.3	Rakovina společnosti	20
5.4	Blížící se exil	22
6	Karel Kryl v emigraci – aktivity hudební a nehudební	24
6.1	Začátek – co teď?	24
6.2	Hudební aktivity	24
6.3	Svobodná Evropa	28
6.4	Literární činnost	29
6.5	Lásky a nelásky	30
6.6	Rodina	31
6.7	„Svobodná“ Evropa	32
6.8	Hořký návrat	32
6.9	Sametová revoluce	33
6.10	První měsíce	34
6.11	Angažovanost	35
6.12	Československo	36
6.13	Blížící se poslední dny	37
7	Odkaz – o čem zpíval?	39
7.1	Hudební základ	39
7.2	Nábožensky laděné písně	39
7.3	Protest proti protestu	40
7.4	Láska v písních	40

7.5	Humorné písně	41
7.6	Vojenská tematika	41
7.7	Angažované a politické písně	41
7.8	Písně vázající se ke společenským problémům	42
7.9	Písně jako odpověď	42
7.10	Souhrn	42
8	Závěr	44
9	Resumé	45
9.1	České resumé	45
9.2	Cizojazyčné resumé	45
10	Použitá literatura a zdroje	46
10.1	Dílo Karla Kryla	46
10.2	Monografie	46
10.3	Internetové zdroje	47

2 Seznam zkratek

SSM = Socialistický svaz mládeže

3 Úvod

Tato bakalářská práce je věnována písničkáři Karlu Krylovi z „předokupačního“ a „pokupačního“ pohledu, proto nese název „Dvě podoby Karla Kryla“. Cílem této práce je porovnání jeho tvůrčího vývoje během těchto dvou období. Je zde vyvinuta snaha o zjištění působení dopadu vpádu vojsk Varšavské smlouvy na naše území – nejen na písničkáře Karla Kryla, ale na samotný folkový fenomén.

První část práce se zabývá písničkářským fenoménem v české zemi a folkovým zázemím. Je třeba toto objasnit a rozvinout, neboť Karel Kryl zde měl své určité hudební zázemí a je důležité znát souvislosti. V této části se přibližuje i vývoj normalizačního folkového období (ačkoliv již bez Karla Kryla). Jsou zde představeni hlavní folkoví představitelé v průběhu 50. až 90. let. Kapitola končí uzavřením celého českého folkového fenoménu.

Druhá část pojednává o začátcích tvůrčího působení Karla Kryla a kontextu šedesátých let. Zabývá se sletem událostí během prvních dnů okupace. Objasňují se zde okolnosti vzniku písně *Bratříčku, zavírej vrátka* a její dopad na tehdejší společnost. Tato část ústí v Krylův nucený odchod do exilu.

Třetí část práce informuje o Karlu Krylovi v exilu. Kapitola přibližuje jeho působení ve stanici Svobodná Evropa. Uvádí se zde jeho hudební a literární aktivity. Ve zkratce je zde udělán nástin i do Krylova soukromého života.

Čtvrtá část práce se zabývá návratem Karla Kryla po Sametové revoluci. Kapitola pojednává o jeho angažovaném chování v tomto období. Dospěje se zde postupně až ke Krylovu závěru života.

Závěrečná část práce se dotýká písňové tvorby Karla Kryla, kde je představen jako autor rozličných námětů ve svých písních, nikoliv pouze jako autor tzv. protest songů.

4 Písničkáři: Intelektuální pohyb? 50.-90. léta – proměny

4.1 Folk & písničkáři

Tato práce pojednává o proměnách písničkáře Karla Kryla. Dříve než o něm začne, musí se vymežit i pojem písničkář a zasadit se do kontextu naší české kultury.

Obecně a zcela hole by se dalo říci, že písničkář je člověk převážně zpívající svou vlastní tvorbu, doprovázející sám sebe na akustický nástroj. Písničkáři spadají pod hudební žánr folk. Zde většinou nastane problém, co to vlastně folk znamená a co vše zahrnuje. Byla vytvořena řada definic, z nichž některé jsou chudé, jiné příliš bohaté. Ve Slovníku spisovné češtiny lze pod heslem *folk* nalézt „žánr populární hudby opírající se o lidové tradice“ a v Akademickém slovníku cizích slov „amatérská tvorba písní a jejich provozování, amatérské písničkářství“¹. Tolik k holým definicím. Jiná vymezení jsou bohatá, některá leckdy příliš zidealizovaná a plochá.

Za možná nejlepším vystihnutím významu folku by se mělo jít za samotnými autory – za folkovými písničkáři. Líbivé je vymezení slovy folkaře Vladimíra Merty „*Folk je pro mě cestou mezi lidmi – obrazně i doslova. Takové krásné perpetuum mobile, ignorující čas i dobu, prostor, vzdálenosti, fyzikální zákony. Tolerance, citlivost. Celý člověk. Nahý ve vesmíru. Takovej Bach pro blbý.*“². Jiná definice například slovy písničkáře Miroslava Janouška „*Folk často bývá označován za „básnictví s kytarou“, či „písň s posláním“ a to se mi jeví jako nedořešená definice, neboť víc jsem vždy cítil folk jako životní postoj, názor, jako shodu vlastního života s tím, co je prezentováno v textech, jako schopnost uvědomovat si tušená nebezpečí a vyslovovat je metaforou, jako schopnost odvahy. Schopnost přirozené a neokázalé odvahy.*“³.

Folková vlna písničkářů se v naší zemi vzedmula právě ve spojitosti s totalitním režimem zde panujícím. S písničkářem se pojí slova protestsong a angažovanost. Není pravdou, že písničkáři nutně pouze protestovali proti politickému režimu zde, či už vůbec jen to, že protestovali. Písničkáři byli lidé, co odkrývali svou duši a mluvili pro lidi a za lidi. Těžištěm

¹ Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=folk>.

² PROKEŠ, Josef. *Nebýt stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 9.

³ PROKEŠ, Josef. *Nebýt stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 151.

bylo ono mluvení za lidi. Proto si písničkáři v minulém režimu získali takovou oblibu u posluchačů a zároveň pozornost bezpečnostních složek. Písničkáři se vyjadřovali nahlas – ať už komentovali dané odehrávající se situace nebo mezilidské vztahy, atmosféru i banální všední problémy.

Vzhledem k tomu, že se tato práce bude věnovat Karlu Krylovi, který se proslavil díky tzv. protestsongům, i tato kapitola se bude zabývat folkovými písničkáři z hlediska politické angažovanosti. Právě písničkářským protestem se zde v zemi formovala nálada; folk měl neuvěřitelný vliv na tehdejší společnost.

4.2 Prameny

Český folk má několik základních kamenů, na kterých se utvářel. Mezi ně můžeme zařadit inspirativní americkou vlnu folku, ale i francouzskou a ruskou. Žánrově se ovlivňovaly moderní tramská píseň (na začátku jen tramská píseň), country a westernová tvorba.

Dalším základním kamenem byla i divadelní tvorba dvojic Voskovec a Werich nebo Suchý a Šlitr, ze které vycházel například Karel Kryl⁴. Folk má slovně blízko k folklóru; samozřejmě folk vycházel i z našich lidových písní, což je pro folk příznačné. Nejvíce český folk ovlivnil americký folk, který vycházel na začátku z lidových písní a stavěl na černošských spirituálech.

Mezi americkými interprety, kteří ovlivnili zdejší tvorbu, můžeme uvést Woodyho Guthriea a Pete Seegra, kteří byli interprety první vlny folkového revivalu na západě. Pete Seeger dokonce přijel do Československa koncertovat, byla to obrovská zkušenost pro nás i pro něho⁵. Následoval slavný Bob Dylan, který ovlivnil nespočet interpretů. Některé jeho písně zná snad každý, například píseň „*The Times They Are-a-Changin'*“ či „*Blowin' in the Wind*“. Dalšími interprety byla Joan Baez, Joni Mitchell či slavná dvojice Simon & Garfunkel s jejich slavnou písní „*The Sound of Silence*“. Stejně jako Bob Dylan byl na tom i Leonard Cohen, co se týče oslovení posluchačů a oblíbenosti. Jeho tvorba zahrnovala například píseň „*Suzanne*“, která ho proslavila.

⁴ HOUDA, Přemysl. *Intelektuální protest, nebo masová zábava?: folk jako společenský fenomén v době tzv. normalizace*. Praha: Academia, 2014. Šťastné zítřky (Academia), s.107.

⁵ HOUDA, Přemysl, ŠULC, Jan a Lubomír HOUDEK, ed. *Šafrán: kniha o sdružení písničkářů*. Praha: Galén, c2008. Olivovníky, s.29.

K tehdejšímu začátku inspirativní vlny folku se vyjádřil například lidově písničkář Miroslav Janoušek: „Byli to zejména Woody Guthrie a Pete Seeger. A jestliže ty bych označil z jakési dědy folku, pak jeho skutečným otcem byl jejich zřejmý duchovní potomek Bob Dylan.“⁶ Tito interpreti ovlivnili snad veškeré písničkáře v naší zemi. Inspirativní vlna ze Sovětského svazu, do které patřil Vladimír Vysokij a Bulet Okudžava, ovlivnila Karla Kryla či Jaromíra Nohavicu. Francouzská vlna skýtala například Georgese Brassense, který ovlivnil v tvorbě písničkáře Jiřího Dědečka.⁷

První vlna písničkářů u nás byla ovlivněna folkaři ze zahraničí, kromě Karla Kryla, který hrál pouze svou vlastní tvorbu⁸.

Z hlediska jiného stavebního kamene folku - na počátku všeho byly lidové písně, zpívány byly odjakživa. Právě z nich vychází tramská píseň. Ta má zázemí v trampingu. Trampování jako takové zde začínalo vznikat během období první republiky, hojněji se založením skautingu. U tramských ohňů v tramských osadách vznikaly tramské písně. Z tramské písně se později vyvinula „moderní tramská píseň“, mezi jejíž interprety můžeme uvést například jména jako Miki Ryvola (Mirko Ryvola), Wabi Daněk (Stanislav Jan Wabi Daněk) nebo Kapitán Kid (Jaroslav Velinský).

Vedle tramské písně se zde rozvíjela i country a westernová hudba. Textově se tramská hudba s folkem jak sblížovala, tak rozdělovala. Tramská hudba opěvovala až příliš zidealizované hodnoty a hledala nereálnou čistotu, kdežto folková hudba spíše reagovala na danou situaci a kritizovala ji. Sblížení nastávalo v tom, že oba proudy určitým způsobem protestovaly vůči stavu, který byl „nyní“ v tehdejší době – ať už poválečný stav, či totalitní režim nebo ekologická situace. Je důležité se o tom zmínit, protože to vše ovlivňovalo folkovou tvorbu – později hlavně díky festivalu Porta, kde se všechny tři proudy prolínaly. Otázku Porty v práci rozvedena později.

Na počátku ani interpreti sami nevěděli, že hrají folk. Samotné slovo folk se zde v československém prostředí objevilo na konci 60. let⁹. První kapela hrající folk zde byla Spirituál

⁶PROKEŠ, Josef. *Nebýt stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994., s. 157.

⁷PROKEŠ, Josef. *Nebýt stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 89.

⁸VONDRÁK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legendy folku & country: jediný téměř úplný příběh folku, tramské a country písně u nás*. Brno: Jota, 2004, s.75

⁹VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s. 8.

Kvintet, která se inspirovala americkými černošskými spirituály a gospelsy – tedy americkým folkovým revivalem padesátých let. Právě skupina Spirituál Kvintet dělala předskokana Petu Seegerovi, když přijel na koncertní turné do Československa v roce 1964 – tím se také proslavili po republice¹⁰. Písně tenkrát zpívali anglicky pro větší autenticitu. Další takovou orientovanou skupinou zde v šedesátých letech byli Rangers s tím rozdílem, že americkou tvorbu přezpívali na české texty. V 60. letech, kdy probíhalo značné uvolnění tehdejšího zde panujícího režimu - „zlatá šedesátá“, nebyl takovým problémem právě příliv americké hudby společně s její oslavou jako později v období normalizace.

Další vlnou folkových písničkářů v šedesátých letech byli interpreti vycházející z domácí lidové tvorby. Karel Kryl spíše nebyl ovlivněn zahraniční tvorbou, vycházel například z tvorby Jiřího Suchého¹¹. Mezi takové inspirované písně můžeme zařadit například „*Potkal jsem svou tchýni*“ - *Když si tvoje tchýně / libuje ve víně / můžeš jí ho trošku vypít / až to tchýně pozná / bude mela hrozná / halt se nesmíš nechat chytit* /¹². Do této skupiny písničkářů se řadí dále dvojice Miroslav Paleček a Michael Janík a Jan Vodňanský a Petr Skoumal.

Třetí vlnou písničkářů byli písničkáři dylanovsko-donovanovské tradice – tedy ti, jejichž písně byly protestní ve smyslu sociálního nastavení společnosti, hledali ideály v domácích motivech. Mezi takové autory řadíme například písničkáře Jaroslava Hutku, Vladimíra Veita, Hvězdoně Cígnera a Petra Kalandru. Byla to vlna zjednodušeně řečeno „květinových dětí“. Takoví byli na počátku. Postupem času se všechny tři proudy prolínaly, generace písničkářů obměňovaly a zaobalily se pod hlavičku „českého folku“.

4.3 Písničkáři - intelektuální pohyb

*„Jednou před lety snídal Gustav tablety,
vzteklý na ptáka, který zpíval Třešňáka,
pták sed na budku, pak si vzpomněl na Hutku
a když přešel na Kryla už lekce stačila.
Jó, Gusta křikl: „Hrom, aby to to bacil,
rozmoh' se tu nakažlivý písničkářský bacil,*

¹⁰ VONDRÁK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legends folku & country: jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písně u nás*. Brno: Jota, 2004, s.68.

¹¹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Děkuji za bolest--: náboženské prvky v české folkové hudbě 60.-80. let*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s.140.

¹² KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.8.

*vod tý náказы nepomůžou zákazy,
poradím se s Vasilem, co počít s bacilem.*¹³

Vzhledem k tomu, že tato práce je věnovaná Karlu Krylovi, nestačí se zde vylíčit a zdůraznit všechny osobnosti písničkářského hnutí. Může se alespoň nastínit pár písničkářů, kteří v průběhu 60.-90. let vyčnívali nejvíce a formovali celý folkový fenomén.

Že byli písničkáři intelektuálové, o tom není pochyb. Ovšem jací intelektuálové? Ve Slovníku spisovné češtiny se pod heslem „intelektuál“ nalézá „*duševní pracovník, představitel tvůrčí inteligence, vědec, umělec*“¹⁴. Vzhledem k tomu, že si do písni, ať už vědomě či ne, vylévali své duše, mohli bychom písničkáře nazvat duševními umělci.

Řadu folkových hvězd vynesl na světlo festival Porta; je třeba ho zmínit i proto, že doprovázel celé normalizační období stejně jako folkaři zde samotní. Festival Porta vznikl proto, že zde dosud chybělo festivalové zázemí, kde by mohly vystupovat tramské sbory, country kapely a „to všechno ostatní“ - později právě folková hudba.

První ročník se uskutečnil v roce 1967 v Ústí nad Labem s tisícem zúčastněných diváků a přibližně dvaceti kapelami¹⁵. S nástupem nového režimu bohužel přišla i nová opatření, Porta mohla nadále existovat, ale musela být zaštitěna organizací Českého ústředního výboru Socialistického svazu mládeže. Přesto se již nadále nemohla uskutečnit v Ústí nad Labem, vystřídal ho Sokolov, následně Karviná, Jablonec nad Nisou a další. Porta organizovala postupová regionální kola v různých městech země. Například ročník 1973 měl 53 koncertů – regionálních i finálních s celkovými 249 kapelami. Za zvláštní zmínku stojí právě ročník 1973, kdy se porta rozdělila a v Českém Krumlově poprvé proběhlo folkové kolo, kde vystoupili písničkáři jako Vladimír Merta, Petr Lutka, Jaroslav Hutka nebo Dagmar Voňková¹⁶.

Své místo, ze kterého se nemusela přesouvat, našla Porta v Plzni. Festival zde proběhl poprvé v roce 1981. Někteří bohužel těžce nesli masovost akce, která začala narůstat během 80. let, což umožnily právě plzeňské prostory, kam se vešlo až prý 30 000 lidí, ale spíše se

¹³ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.208.

¹⁴ Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=intelektu%C3%A1l>.

¹⁵ VONDRÁK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legendy folku & country: jediný téměř úplný příběh folku, tramské a country písňe u nás*. Brno: Jota, 2004, s.298

¹⁶ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s. 44-48.

jedná pouze o legendu, která se traduje¹⁷. Mezi známé portovní tváře můžeme zařadit Karla Plíhala, Stanislava Wabiho Daňka, bratry Ebenovy, Jaroslava Samsona Lenka, bratry Nedvědovy, Pavla Žalmana Lohonku, Roberta Křesťana, Jaromíra Nohavicu a další.

Porta zanikla i nezanikla. Jedno je jisté – se sametovou revolucí zanikla ta stará Porta. Lidově by se dalo říci, že pořadatelům už vše „přerostlo přes hlavu“, poslední kapkou byl seznam zakázaných písničkářů, kteří nemohou vystupovat již dále na Portě, bylo to v září roku 1989. Založili si jiný festival – Zahradu ve Strážnici¹⁸. Porty se dále ujal SSM, Porta se konala dále, ztratila ovšem to folkařské kouzlo a už nebyla nevšední, ale běžnou.

Dalším folkařským milníkem bylo písničkářské neformální sdružení Šafrán, o kterém je třeba se zmínit. U jeho vzniku stáli písničkáři Jaroslav Hutka, Vladimír Merta, Vlastimil Třešňák, Dáša Voňková a recitátor Miroslav Kovářík. Sdružení vzniklo v roce 1972¹⁹. Důvodem bylo jakési stmelení se a vytvoření si vzájemné opory v režimu. Více lidí, více příležitostí k uspořádání koncertů. I přes rozličnou povahu všech hudebníků sdružení fungovalo řadu let. Vyhlásili písničkářskou soutěž „O ptáka Noha“ za účelem rozšíření členů. Tak objevili písničkáře Jiřího Dědečka, Jana Buriana, Miroslava Janouška a Josefa Nose. Dalšími členy byli Vladimír Veit a Petr Lutka. Koncerty zařizoval jejich manažer Jiří Pallas nejen v Praze, ale po celé republice. Sdružení Šafrán zaniklo během roku 1977, důvodem bylo podepsání Charty 77 několika členy Šafránu²⁰.

4.4 60. léta

Folkaři v šedesátých letech sami ještě ani nevěděli, že jsou folkaři, jak již bylo řečeno. Z dnešního pohledu už ovšem vidíme dané věci jinak a známe tehdejší písničkářské představitele.

Tvorba Karla Kryla byla poprvé k slyšení z ústeckého rozhlasu v roce 1965, do povědomí celorepublikového posluchačstva se však dostal až právě díky protest songu *Bratříčku, zavírej vrátka* v roce 1968. Jak víme, nebyl zde dlouho, vzápětí musel v roce 1969 emigrovat. Tím pádem Karel Kryl vypadl ze zdejšího písničkářského zázemí.

¹⁷ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s. 255

¹⁸ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, 287-288.

¹⁹ HOUDA, Přemysl. *Intelektuální protest, nebo masová zábava?: folk jako společenský fenomén v době tzv. normalizace*. Praha: Academia, 2014. Šťastné zítřky (Academia), s.141.

²⁰ HOUDA, Přemysl, ŠULC, Jan a Lubomír HOUDEK, ed. *Šafrán: kniha o sdružení písničkářů*. Praha: Galén, c2008. Olivovníky, s.63.

Dalšími písničkáři, kteří se postupně prozpívávali do popředí, byli Jaroslav Hutka společně z Hvězdoněm Cígenerem a Vladimírem Veitem. Jaroslava Hutku bylo možno ale také možno slyšet ve společnosti písničkářů Petra Kalandry a Štěpána Raka. V roce 1968 společně hráli na Karlově mostě, kde na pár měsíců našli písničkářské zázemí. Dalšími písničkáři hrajícími na Karlově mostě byli Vlastimil Třešňák, Miroslav Paleček a Michael Janík²¹. Zřejmě si ani tenkrát neuvědomovali, že jsou aktivní součástí onoho Pražského jara. V šedesátých letech začínal také písničkář Vladimír Merta. Toto volné hraní na Karlově mostě a celková uvolněnost nejen ve folkařské oblasti bohužel skončilo s normalizací, kde se téměř vše obrátilo.

4.5 70. léta

Se sedmdesátými lety bohužel přišla i emigrace některých písničkářů. Karel Kryl byl nucen emigrovat již v šedesátých letech. Totalitní režim s sebou přinesl i tzv. rekvalifikační přezkoušení, kterým bohužel neprošla velká většina písničkářů (příčinou byly například politické otázky), což mělo za důsledek odebrání jejich licencí k jejich veřejnému vystupování.

V sedmdesátých letech vzniklo již zmíněné sdružení Šafrán, díky kterému se uskutečnily řady písničkářských koncertů, bohužel ovšem přitahovalo i zraky Státní bezpečnosti. Jaroslav Hutka měl ve své tvorbě i lidové písně od Františka Sušila, bohužel i přes to, že nebyly nikterak politicky zaměřené, byl Jaroslav Hutka středem pozornosti Státní bezpečnosti²². Napsal píseň *Havle, Havlíčku*, a i když se snažil Státní bezpečnost přesvědčit o tom, že píseň není o Václavovi Havlovi, ale o Karlu Havlíčku Borovském (což ovšem nebyla pravda), nad Jaroslavem Hutkou se zde pomalu uzavírala hladina. Kvůli jeho podpisu Charty 77 a především stýkání se s osobnostmi – chartisty, byl Jaroslav Hutka nucen v roce 1978 emigrovat do Holandska. V roce 1979 ke k Jaroslavovi Hutkovi přidal i písničkář Hvězdoň Cígener, který ale o pár měsíců později spáchal sebevraždu²³.

V sedmdesátých letech byl pro folk nesmírně důležitý festival Porta. V roce 1973 se právě díky Portě objevuje mezi písničkáři Karel Plíhal nebo Robert Křesťan. Dále bratři Nedvědovi, tehdy ještě v kapele Toronto, kteří se později přejmenovali na Brontosaurusy. Ti se v roce 1974 na pár let propojili s folkovou skupinou Spirituál Kvintet a vznikaly nádherné písně.

²¹ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.15-17.

²² NEŠPOR, Zdeněk R. *Děkuji za bolest--: náboženské prvky v české folkové hudbě 60.-80. let*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, s.105.

²³ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.28-30.

V sedmdesátých letech začíná svou sólovou kariéru Stanislav „Wabi“ Daněk. V té době byla pro folkovou scénu také důležitá skupina Minnesengři, jejímž základem byl Pavel „Žalman“ Lohonka, jeden z našich předních folkařů. V roce 1985 skupinu opustil a založil novou skupinu jménem Žalman a spol²⁴.

4.6 80. léta

Pro politický režim ani v osmdesátých letech nebyli písničkáři přijatelní, naopak. Byl vyvinut nátlak na některé další z nich, některé bohužel dohnal opět až k emigraci. To se týká písničkáře Vlastimila Třešňáka, který zem opustil v roce 1982²⁵. Tuhé časy to byly zvláště pro Vladimíra Mertu, kterého se Státní bezpečnost snažila umlčet nejenom v písničkářské oblasti.

Počátek osmdesátých let byl ovšem osudový pro Jaromíra Nohavicu, jeho kariéra začala 27. března roku 1982 na Folkovém kolotoči. Jak komentovala Zlata Holušová v knize *Folkaři od Vladimíra Vlasáka: „A od prvního koncertu to byl absolutní úspěch. Už tenkrát zazněla Bláznivá Markéta a další skvosty. První koncerty Jarka Nohavici byly fenomenální.“*²⁶. Jaromír Nohavica vycházel z tvorby Bulata Okudžavy nebo Vladimíra Vysockého, čímž se lišil od většiny ostatních písničkářů.

V osmdesátých letech vznikla kapela Hop trop, jejímiž členy byli Jaroslav „Samson“ Lenk, Ladislav „Huberták“ Kučera a Jaromír „Šroub“ Vondra, ačkoliv kapela byla spíše tramská. Díky festivalu Porta zazářila i kapela Folk Team, dostali tehdy cenu autorské Porty. Tehdy na Portě po osmnácti letech (v roce 1986) zahrál i Vladimír Merta, začal svou režimem zakázanou písní *Praha magická*, byl to nádherný zážitek podle slov zúčastněných. Vladimír Merta ovšem měl poté na rok a půl zákaz veřejného vystupování²⁷. Tolik již k zmíněnému nátlaku Státní bezpečnosti na zmíněného písničkáře.

Osmdesátá léta byla zlomová pro Karla Plíhala, který od roku 1983 začal hrát sólově. Jedním z portovních písničkářských objevů byl Miroslav Janoušek, který se díky získání portovní ceny rozhodl oficiálně pro písničkářskou dráhu²⁸.

²⁴ VONDRÁK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legends of folk & country: jediný téměř úplný příběh folku, tramské a country písňe u nás*. Brno: Jota, 2004, s.287.

²⁵ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.99.

²⁶ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.101.

²⁷ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.214-216.

²⁸ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.168.

Ke konci osmdesátých let už ve vzduchu byly cítit nadcházející změny. Porta ztrácela kvapně svou prvopočáteční tvář a měnila se v masovou akci, která přicházela o své kouzlo. Začala se objevovat v zemi alba (legálně), která by byla dříve nemyslitelná. Album vyšlo Dagmar Andrtové-Voňkové v roce 1987, nebo (konečně) vyšlo album výběru od Simona a Garfunkela či vzoru snad všech folkařů – Boba Dylana.

Ve společnosti se postupně přestali lidé bát. Porta v roce 1989 byla zlomová – na posledním koncertě každý vystupující zahrál to nejlepší, co měl v repertoáru. Vladimír Merta svou *Prahu magickou*, Karel Plíhal svou *Modrou knížku*. Toho roku byl vydán text Několik vět, který vyžadoval mimo jiné změnu ekonomického a politického systému; právě tento text byl řadou písničkářů podepsán. Ve společnosti začaly změny.

V červenci roku 1989 mohli písničkáři Jaromír Nohavica s Josefem Streichlem vyjet do Vídně a zde koncertovat. Přizvali sem Karla Kryla, aby jejich vystoupení vysílal skrze stanici Svobodná Evropa²⁹. Toto bylo před desítkou let nepředstavitelné.

Na podzim toho roku přišlo pořadatelům jako odplata rozhodnutí, že Porta se příští rok konat může, ale bez řady umělců, kteří tam jindy vystupovali – mezi nimi například Vladimír Merta, Marek Eben, Pavel „Žalman“ Lohonka, Jaromír Nohavica a další. Současní pořadatelé se rozhodli, že to takto už nechtějí. Přenechali pořádání festivalu Porta SSM a rozhodli se, že budou pořádat jiné festivaly, komornější. To byl konec velké Porty.

Ve dnech 3.-5. listopadu se v polské Wroclawi konala přehlídka neoficiální české kultury, kde na koncertě vystoupila i řada našich písničkářů (ti, kteří měli to štěstí se do Wroclawi dopravit). Vystoupili zde Jaroslav Hutka, Vlastimil Třešňák, Jaromír Nohavica, Pepa Nos, Pavel Dobeš, Josef Streichl, a Karel Kryl. Byla to velká událost. Karel Kryl zde poprvé po dvaceti letech hrál i českému publiku.

Na sametové revoluci se svým způsobem podíleli i písničkáři. Během podzimních demonstrací se na balkoně Melantrichu vystřídala řada z nich. Vystoupila skupina Spirituál kvintet se svou písní *Až se k nám právo vrátí!*, vystoupil Jaromír Nohavica se svou písní *Když mě brali za vojáka*, vystoupil tam a recitoval i Jirí Dědeček³⁰. Jaroslav Hutka na Letenské pláni

²⁹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2-010. Olivovníky, s.210.

³⁰ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.299-302.

během jedné z demonstrací zazpíval svou *Náměšť*³¹. Vrátil se Karel Kryl, o tom však v další části práce.

4.7 90. léta

Sametovou revolucí ovšem neskončil pouze komunistický režim, skončil i český folk jako takový. Tento fenomén právě tmelila touha po politické a společenské svobodě. V písničkářském uskupení dřímalo tichý vzdor, proto písničkáři zpívali a publikum je poslouchalo. Po Sametové revoluci zmizel hlavní důvod vzniku českého folku jako takového. Tento fakt shrnul Marek Eben v publikaci Jiřího Vondráka – *Legends českého folku*: „*Jak to už v přírodě bývá, že když se něco krásného rodí, tak něco jiného umírá. Tak já jsem měl pocit takový v tom Listopadu. Že se zrodila nová doba, svoboda a vlastně se otevřel svět. A pořád si to ještě užívám. Musím říct, že jsem fakt hluboce vděčný za to, že jsem se vůbec toho dožil a že jsem se toho dožil v produktivním věku. Na druhé straně jsem měl pocit za čtrnáct dní, že umřel folk. Protože ta jeho historická úloha, vlastně toho určitého odboje nebo jiného ventilu, najednou úplně skončila. Za čtrnáct dní jsem měl pocit, že se z těch písní nedá hrát skoro nic. A tak jsme přestali hrát.*“³².

³¹ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.305.

³² VONDRAK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legends folku & country: jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písně u nás*. Brno: Jota, 2004, s.477.

5 Kontext 60. let a Karel Kryl – Bratříčku, zavírej vrátka

5.1 Karel Kryl?

Písničkář, básník, sportovní komentátor, malý muž s velkou kytarou, keramik, exulant ... Narodil se 12. dubna roku 1944 v Kroměříži do rodiny knihtiskaře. Jeho otec i dědeček byli knihtiskaři, na Karla Kryla nejmladšího to má alespoň dva velké dopady. Prvním z nich je, že pravděpodobně právě díky tomu byl tak sečtělý a se skvělým rozhledem. Druhým z nich bylo, když v rámci vyvlastnění soukromých tiskáren v roce 1950 byl Karel Kryl společně s celou rodinou svědky demolice jejich nádherných, starých tiskařských strojů.³³ Karel Kryl tím byl celoživotně zasažen a bylo tím zde zaseto semínko nenávisti vůči komunistickému režimu.

Vystudoval Střední průmyslovou školu keramickou v Bechyni. Zde začal hrát (po vzoru ostatních spolužáků) na kytaru. Svou první kytaru Gibson dostal za vysvědčení v roce 1959³⁴. Hrát se začínal učit s kamarády z osady Demizón (později osada Zlatý klíč), odkud pramení lehká inspirace tramskou muzikou. Karel Kryl ale vycházel spíše z poetiky Voskovce a Wericha nebo Suchého a Šlitra, což můžeme pozorovat hned v jeho první písni (1960) *Potkal jsem svou tchýni*.

Po ukončení střední školy se Karel Kryl dostal na umístěnku do továrny na sanitní keramiku Spojker do Teplic. Kryl na toto období vzpomínal rád, bylo pro něj obdobím relativní svobody, kdy měl čas na svou tvorbu (ačkoliv v té době převážně básnickou), především ale začal společně s přáteli hrát v autorském divadle. V této době Karel Kryl objevuje americký jazz a blues, což se promítlo i v jeho tvorbě³⁵. Bohužel nedlouho na to přišlo Krylovi povolání na vojnu; Kryl to považoval za jednu z nejpomarnějších etap svého života, stal se od té doby zapřísahlým pacifistou. Na vojně měl Kryl problémy s svou nesnášenlivostí vůči autoritám a kolektivům; nesl velmi těžce, že jedinec se zde nemohl vyjádřit a musel splynout

³³ KLIMT, Vojtěch. Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s. 13-17.

³⁴ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s. 13.

³⁵ KLIMT, Vojtěch. Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s. 44.

s okolím.³⁶ Karel Kryl ani zde nezapřel svůj vztah ke knihám a kultuře, stal se na vojně knihovníkem a společně s ostatními vojíny poslouchali tajně rádio Svobodná Evropa³⁷.

Po vojně se Kryl na nějaký čas vrátí zpátky do Teplic, protože se tam vytvoří skvělý divadelní kolektiv, ten se ale bohužel později rozpadá³⁸. V této době vzniká píseň *Anděl* jako reakce na zážitek ze zničeného barokního kostela ve Velkém Chvojně³⁹. Vzniká tu také známá píseň *Pieta*.

Kryl, který hrál toho času jednou večer s přáteli v hospodě své písni, měl štěstí – uslyšel ho totiž Miroslav Kovářik, který mu později umožnil první nahrávání tvorby v rozhlasovém studiu v Ústí nad Labem v roce 1966.⁴⁰ Právě Miroslav Kovářik dává poprvé Karla Kryla do spojitosti s tzv. protestsongem, kdy jeho písni přirovná k Dylanově a Donovanově tvorbě⁴¹.

V tomto období (rok 1966) začíná mít své první malé koncerty, úplně zpočátku pouze recitoval – nesl název *Prosím, nehažte kamení*⁴². Z Teplic se Kryl načas přesunul do Olomouce na přijetí návrhu textařské spolupráce s kapelou *The Bluesmen*. Spolupráce ovšem netrvala dlouho, členové chtěli anglické texty a Kryl zase české⁴³. Proto se vrací k rodičům do Nového Jičína a stává se na chvíli písničkářem a zemědělcem, zároveň spolupracuje s ostravským rozhlasem⁴⁴.

V roce 1967 společně s Petrem Ullmannem začínají společně účinkovat v mládežnických klubech po celé zemi – říkalo se jim tehdy „krajánci“, protože zastupovali rozhlasový pořad *Krajánek* stanice Mikrofórum⁴⁵. V té době vznikají písni *Jeřabiny* či *Píseň pro Zuzanu*. Tímto způsobem se začíná dostávat do povědomí českého posluchače.

³⁶ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.38-43.

³⁷ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.39-40.

³⁸ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.36-42.

³⁹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.51.

⁴⁰ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.51-52.

⁴¹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s. 58.

⁴² KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.59.

⁴³ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.63-65.

⁴⁴ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.66.

⁴⁵ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.70-71.

Na pozvání přítele Jiřího Šetiny se 2. ledna 1968 stěhuje do Prahy a začíná zde i pracovat. Našel místo v pražské televizi jako asistent scény, ve skutečnosti byl spíše takovým „poslíc-kem pro všechno“.⁴⁶ Začalo probíhat ono slavné Pražské jaro. K němu se vážala určitá uvol-něnost i v písničkářské oblasti, doba, kdy Jaroslav Hutka a ostatních pár hráli a zpívali na Karlově mostě, jak již bylo zmíněno v předešlé části této práce. Kryl v té době napsal svou sociální baladu *Důchodce*. Také vznikla píseň *Pasážová revolta*, která se lehce kriticky opřela do písničkáře Jaroslava Hutky a jemu podobných lidí à la „květinových dětí“⁴⁷.

V Praze se mu jako zpěvákovi zatím moc prorazit nedaří. Zúčastnil se zde 28. března 1968 festivalu Protestních písní a poezie, kde zazpíval *Nevidomou dívku*. V časopisu *Melodie* byl ovšem hodnocen podprůměrně.⁴⁸ Manželé Jiří a Miroslava Černí v té době vysílali rozhla-sový pořad *Houpačka*. V dubnu zde uvedli poprvé Krylovu píseň *Smutné ráno*, píseň se ale umístila na posledním místě a v prvním kole vypadla. Podobně tomu bylo s Krylovou další písní *Král a klaun*.⁴⁹ V listopadu manželé Černí zařadili píseň *Morituri te salutant*, umístila se na dvanáctém místě a v prvním kole opět vypadla⁵⁰.

5.2 Okupace

Ve dnech 20. a 21. srpna roku 1968 začala naše československé území okupovat vojska Varšavské smlouvy. Jaký dopad to mělo pro naši zemi, ponechme stranou. Jaký to mělo dopad na písničkářské hnutí, je třeba zde rozvinout.

Karel Kryl byl v té době na dovolené u svých rodičů. Reaguje na události (už z dřívější doby rozpracovanou) písní *Bratři - Tak vás tu máme bratři z krve Kainovy / poslové noci která do zad bodá dýku / tak vás tu máme bratři vnuci Stalinovi*⁵¹. Píseň nahrál ve studiu Tatry Kopřivnice.

Další píseň byla osudová *Bratříčku, zavírej vrátka*. Pravděpodobně prvními posluchači této písně byli Jaroslav Hutka a Petr Kalandra, Hutka to komentoval v knize *Legenda folku*

⁴⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.73.

⁴⁷ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.84-93.

⁴⁸ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.75.

⁴⁹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.76-77.

⁵⁰ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.88.

⁵¹ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.93-97.

& country od Jiřího Vondráka takto: „*To bylo, když jsme se s Kalandrou vraceli z nějakýho zájezdu a procházeli jsme vlak a procházeli jsme s jídelním vozem a on tam seděl a právě měl takovou potřebu... že mi říkal, že píše novou písničku a citoval tam toho Bratříčku zavírej vrátka, a mně se to v tý chvíli zdálo tak jako čundráčko melancholická věc a říkal jsem mu, Karle, přece takový sračky nebudeš psát? Což ho urazilo samozřejmě...*“⁵².

Kryl vznik písni upřesňuje v rozhovoru s Milošem Čermákem „*Druhý den jsem z té naté, nedokončené dovolené odjel vlakem Kojetín – Ostrava. Země už byla obsazená. Byli tam Poláci ze severu. Díval jsem se na ty železné maringotky ... a nejdřív jsem napsal Bratry z krve Kainovy ... balšoje spasíbo, brátja zachvátčiki, dojel jsem do Nového Jičína a cestou jsem napsal Bratříčka. Lidé ve vlaku už poslouchali nezávislé rádio, cítil jsem ohromnou euforii. V Novém Jičíně jsem šel na výbor ČSM, tam byl hlavní stan odporu, a odtamtud jsem odjel do Kopřivnice, kde jsem v závodním rozhlase nahrál Bratry i Bratříčka.*“⁵³. Dále vznik písni popisuje v rozhovoru pro Svobodu (Praha, rok 1969) „*Viš, Bratříček spadl z nebe. Skutečně! Bylo to 21. srpna v Jičíně. Šel jsem po ulici a viděl jsem dva malé kluky, byli to asi bráchové. Kolik jim mohlo být? Deset, možná méně – možná víc. Nevím! Seděli před zahrádkou, střapaté hlavy měli položené v dlaních a mluvili spolu. Bratříčkové! Mluvili dětsky sprostě, mluvili o světě dospělých, který vznikl do toho jejich opravdového ryziho dětského světa. Nemohl jsem se zastavit, protože bych porušil tu upřímnou atmosféru. Šel jsem a padaly na mne slova, věty, verše, šel jsem a obklopovala mne melodie. Byla to divná atmosféra a z ní vznikla tahle písnička, vznikla za dvě hodiny. Ještě týž den jsem ji zpíval na jičínském náměstí.*“⁵⁴.

Píseň se do povědomí československých občanů ale dostala až po jejím odvysílání v hitparádě Houpačce manželů Černých v prosinci toho roku.

Karel Kryl se v prosinci 1968 zúčastňuje jako divák III. Setkání spřízněných duší Semaforu. Během večer vypadl proud, a tak Karel Kryl na jevišti mezitím zazpíval parodickou

⁵² VONDRÁK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legends of folk & country: jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písni u nás*. Brno: Jota, 2004, s.89.

⁵³ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.56.

⁵⁴ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.26.

Píseň pro blbouna nejapného, kde je krásně poznat inspirace a nápodoba poetiky Jiřího Suchého. Následně mu byla nabídnuta Jiřím Suchým smlouva jako hostu Návštěvních dnů Šimka a Grossmana⁵⁵. Kryl přijal.

V lednu v roce 1969 se Bratříček dostává na první místo 51. Houpačky a vítězí. Byl to absolutní úspěch, pro Karla Kryla tyto dvě skutečnosti znamenají zalití slávou a prudký vzestup kariéry. Jeho koncerty v Praze přibývají. Ještě v tomto měsíci Kryl podepisuje smlouvu na album *Bratříčku, zavírej vrátka* v hudebním vydavatelství Panton, které následně vyšlo v březnu. Vybrané písně na desku nebyly nahrány nově, byl udělán výběr z písní nahraných v ostravském rozhlasu v letech 1967 až 1968. Písně vybíral převážně Jiří Černý, Kryl mu v tomto ponechal víceméně volnou ruku⁵⁶. Tímto způsobem se bohužel ale vybraly převážně smutné a pochmurné písně (*Bratříčku, zavírej vrátka, Král a klaun, Salome, Veličenstvo Kat, Důchodce, Anděl, Morituri te salutant, Pieta, Podivná ruleta, Znamení doby, Píseň Neznámého vojína, Nevidomá dívka, Jeřabiny, Pasážová revolta*) – vázající se mimo jiné k okupaci, přestože Karel Kryl měl v té době i veselejší písně (*Zvěrokruh, Píseň pro blbouna nejapného, Kostelní věž, Buffalo Bill, Monika...*). Takovým způsobem se tedy stal tzv. „tragédem národa“, jak sám o sobě později až s nelibostí prohlašoval⁵⁷.

Karla Kryla už tedy zná i Praha, je čím dál větší zájem o jeho koncerty, tehdy ještě s jeho kytarou Monikou (později ji vymění za darovanou Natašu od Zdeňka Rytíře)⁵⁸. Po vysílání písně *Bratříčku, zavírej vrátka* začaly Krylovi hojně přicházet dopisy. Tyto dopisy komentuje v jednom z rozhovorů v *Mladém světě*: „*Snad je to tím, že mé písničky jsou trochu trpné, a tak dostávám většinou trpké dopisy. Jsou to dopisy od lidí, kteří jsou otlučení, kteří dostávají facky, kteří jsou bezradní. Mně píše opravdu většina smutných lidí smutné dopisy. Tuhle mi třeba jedna žena napsala v dopise: Vaše texty jsou příliš pravdivé, napište taky něco hezkého.*“⁵⁹.

Vydavatelství Panton bylo opatrné a vydalo pouhých deset tisíc kusů desek, poptávka však byla daleko vyšší, a tak se museli přizpůsobit. Vydělané peníze za desku Karel Kryl bohužel

⁵⁵ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s. 57-58.

⁵⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.96.

⁵⁷ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.99.

⁵⁸ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.93.

⁵⁹ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.22.

nikdy nedostal, nacházel se již v Mnichově a nebyl způsob, jak výdělek k němu dostat. Tato malá křivda se mu ale vrátí v podobě jeho návratu po revoluci v roce 1989, kdy tolik lidí zná jeho písně, z čehož nejednoho muselo až zamrazit, v ten moment, kdy posluchači na koncertech (a hlavně na jeho prvním koncertě po revoluci) zpívali s ním.

Národ si Karla Kryla a jeho *Bratříčka* přivlastnil a udělal z něj (pomyslně) jakéhosi mluvčího národa, mluvčího proti okupaci. Karel Kryl uměl události a situace pojmenovat, konstatovat syrově i surově, tím si získával posluchače.

5.3 Rakovina společnosti

Pár dní po příjezdu vojsk Varšavské smlouvy to v zemi vřelo. Lidé byli samozřejmě proti, vyráběly se protiokupační letáčky, nosily se trikolóry... Karel Kryl se k této situaci vyjadřuje ve své Krylogii: „*Třetího čtvrtého dne mizely pomalu trikolory z klop. Bylo po revoluci. Na malých městech dochází ke změnám pomaleji: nikdo není anonymní, všichni se znají. A potom návrat politiků z Moskvy. Nevrátily se činy. Vrátila se jména. Mládež byla rozezlená. Já přemýšlel o úloze osobnosti v dějinách. Úloha osobnosti v dějinách. Marat ve vaně. V únoru 1969 pak píseň dostala poslední sloku. Do ztracena.*“⁶⁰

Ano, k této situaci (návrat československých politiků z jednání v Moskvě, kteří nepochodili) vznikla píseň *Marat ve vaně*, dále k tomuto období Kryl napsal píseň *Znamení doby*⁶¹. Nejdůležitější a nejvíce syrovou písní o této celé situaci v zemi ovšem byla píseň *Rakovina*. Karel Kryl ji psal tři měsíce⁶². Byla o mezidobí příjezdu vojsk Varšavské smlouvy a začátkem tzv. normalizace. Kryl cítil hořce vývoj, sám se k okolnostem vzniku vyjadřuje v rozhovoru s Milošem Čermákem: „*Rakovina velmi přesně vyjadřovala stav země na jaře 1969. Organismus žil, centra dosud pracovala, ale spojení mezi nimi bylo přerušeno. Tělo se brání. Byla to doba seškrabávání hesel a pokračující normalizace. Seškrabávání koncertů. To můžu dokumentovat. Většinou šlo o vaculíkovskou předposranost – nic tragického nehrozilo, ale každý si říkal: Co kdyby..., Náhodou... a takovéhle věci.*“⁶³.

⁶⁰ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.97.

⁶¹ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.100-101.

⁶² KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.107-110.

⁶³ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.59.

Během jara roku 1969 byl Karel Kryl vyřazen z hitparády Houpačka, nakonec celý rozhlasový pořad Houpačka musel ukončit svou činností. Důvodem bylo vysílání písní *Bratříčku, zavírej vrátka* a dále *Nezapomeň si tu klobouk* od Jaromíra Vomáčky. Poslední Houpačka byla odvysílána 30. března.⁶⁴

Začínala postupně pomalu ale jistě tzv. normalizace. V té době Kryl hraje hojně po studentských klubech, nebo na fakultách přímo – například 10. dubna 1969 hrál na pražské Filozofické fakultě, dále vystupoval v pražském klubu Sluníčko. Karel Kryl si podruhé podal přihlášku na FAMU, tentokrát byl přijat. V průběhu května a června ale začaly Karlu Krylovi odpadávat domluvené koncerty, buď nebyl pozván, nebo bylo vystoupení zrušeno úplně. Například nebyl pozván ani na Festival angažovaných písní v pražské Lucerně, což je celkem absurdní z dnešního pohledu.

Normalizace začala na společnost dopadat plnou vahou, například po odvolání ředitele Pantonu Jana Hanuše byl pod vedením nového *normalizačního* ředitele zbytek Krylových desek zničen⁶⁵. Zájem posluchačů o Karla Kryla stoupá, jenže ten paradoxně už pomalu nemá kde vystupovat. Posluchači si už ani nemají kde legálně koupit jeho desku, probíhal pouze podpultový prodej.

Dne 18. června 1969 začíná písňový festival Bratislavská lyra, Karel Kryl zde účinkuje také, ale jeho repertoár písní byl pročesán cenzurou, a tak mohla zaznít pouze jedna píseň *Bílá hora*⁶⁶. Nutno podotknout, že kdyby cenzura znala její text - *rudý kohout na obzoru roztahuje spáry / hřeben větru rozčesává pera pramenná / věřili jsme na pokoru u popravičího káry / zlatá doba nenastává, bude kamenná...*⁶⁷, pravděpodobně byl ani tato píseň neprošla.

Kryl byl pozván na turné v Norsku norským studentským svazem, kam se vydal v červnu na tři týdny. Bylo to poprvé, co účinkoval v zahraničí. Má ve své domovině hodně plánů, připravuje se na studium dramaturgie na FAMU, měl nabídku k napsání písní pro dva celovečerní filmy (*Nahota*, 1970), plánuje nahrát další písně pro Panton. Plán ale selhává, a aniž

⁶⁴ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s. 98.

⁶⁵ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s. 99.

⁶⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s. 108-109.

⁶⁷ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s. 90.

by to Kryl tušil, v naší zemi se mu krátil čas. Ve své Krylogii se k tomu vyjadřuje takto: „Začalo mi docházet. Pozvolna. Přemýšlel jsem o situaci a shledal, že koneckonců nemusím zpívat. Stejně jsem měl začít studovat tu dramaturgii. Takže na chvílku vysadíme, jsem si říkal.“⁶⁸.

5.4 Blížící se exil

Byl pozván na festival protestních písní v západním Německu v Burg Waldeck, kam se vydává 9. září 1969⁶⁹. Cestou tam dopisuje píseň *Divný kníže*. Cestu do Německa popisuje ve své Krylogii: „*Rakovina pokročila do závěrečné fáze. A já si hrál na pohádky. Psal jsem písničku. O tom srpnu 1969. A o následujícím září. Ostatně, za poslední léta – první a poslední s optimistickým koncem. A psal jsem ji v tom rychlíku, který mě vezl do Němec, s taškou, v níž se nacházely tři čabajské klobásy, dvě staré košile a troje trenýrky a ponožky – a s kytarou a se sáčkem, v němž pět desek-Bratříčků, které už v Praze nebylo lze ani koupit, ani sehnat; psal jsem ji až do Chebu, kdež přestalo pršet a vysvitlo slunce. – A psal jsem ji i cestou ze Schirndingu – směrem do Franfurktu a do Mohuče. Psal jsem svou jedinou rozpolcenou píseň, jedinou, která napsána tam i onde. Zde nebo tam.*“⁷⁰ Karel Kryl se v této písni projevil náhodou nenáhodou jako prorok, když předpověděl konec Gustava Husáka, kterého stylizoval do role divného knížete – *Dál kníže nosí věnce / tou zemí zděšenou / on strach má za spojence / jde s hlavou zděšenou / a netuší že děti / z té země v které mrazí / prostě a bez závěti / mu jednou hlavu srazí /*⁷¹.

Karel Kryl se z návštěvy Německa, kde účinkoval, již nevrátil. Byl donucen vývojem budoucích událostí v Československu požádat o azyl. Nepočítal s tím. Vysvětluje to ve své Krylogii: „(...) *A tam jsem dostal do ruky české noviny. Pan profesor Hrbek se zmiňoval, že marxismus-leninismus je báseň v próze. Nebyl bych býval měl ničeho proti tomu, koneckonců názor je názor, a každý měl mít právo k jeho vyjádření. Jinak ale druhá část věci: že totiž kdo to neuznává, nemá čeho hledat na vysokých školách v Československu. Seděl jsem ve svém penzionku na pokraji lesíka, listoval svým mladofrontním diářem a seznal, že se*

⁶⁸ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.121.

⁶⁹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.110-113.

⁷⁰ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.124.

⁷¹ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s. 93.

vskutku nejednalo o okurkovou sezonu, ale o změněnou situaci. Po dvou dnech rozmyšlení jsem požádal o azyl.⁷²

Karel Kryl se musel rozhodnout, zda se vrátí do země, kde by musel sehnout hlavu a jednat přesně naopak, než do té doby, nebo zda zůstane takovým, jakým byl, ale v cizí zemi. Hůře o to, že mu v Československu mohlo hrozit i vězení. A kdo může říci, že svoboda není tím nejdůležitějším v životě.

---

⁷² KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s. 126.

6 Karel Kryl v emigraci – aktivity hudební a nehudební

6.1 Začátek – co teď?

Cizí země, cizí lidé, cizí jazyk, cizí pohled na svět. Úvodem je třeba podotknout, že Karel Kryl se nikdy za emigranta nepovažoval, on byl exulantem.

První dny byly těžké, pro každého by byly. Karel Kryl neuměl německy, neměl s sebou v podstatě žádné věci, nevěděl v prvních chvílích, kam jít, co bude následovat, vrátí-li se domů dříve či později, co si počít určitě i se steskem a samotou. Byl ale mužem činu a rozhodl se bojovat a nic nevzdávat. (Faktem je, že řada emigrantů situaci nezvládla a často si vybírala jako řešení sebevraždu.) V rozhovoru z roku 1989 pro *Promieniści* to okomentoval takto: „*Zůstat na Západě... Hm, to nebylo snadné rozhodnutí. Uvažoval jsem o tom několik dní – ale neměl jsem východisko a řekl jsem si: konec. Je třeba pracovat tady, aby se tam něco změnilo. No a vydal jsem další desku...“*⁷³. V rozhovoru s Milošem Čermákem se k tomu vyjadřuje slovy: „*(...) A došlo mi, že když jsem odjížděl, tak mi táta udělala na čele křížek a neřekl mi Na shledanou, ale Sbohem. (...) Bylo mi jasné, že s kvalifikací Bratříčku, zavírej vrátka si v Československu příliš nezaspívám. Tak jsem se rozhodl, že zůstanu v Německu.*“⁷⁴.

Karel Kryl zažádal o politický azyl v Bad Aiblingu, nějaký čas bydlí u paní doktorky Lindemannové a poté se stěhuje do Mnichova. Nejprve se musel vypořádat se zdejším jazykem, proto se rozhodl jet do Mnichova, kde chtěl požádat ve Svobodné Evropě svého známého Slávu Volného, aby mu pomohl s překladem a Karel Kryl by si tak mohl na úřadech zažádat o stipendium pro studium němčiny na Goethe-Institutu. Jeho známý zde ovšem nebyl, ale ujal se ho Luboš Kaválek. Seznámí se a nakonec nahrají ještě v ten den Krylovy tři písničky.

6.2 Hudební aktivity

V listopadu 1969 vydal Karel Kryl svou druhou desku s názvem *Rakovina*. Pomohl mu s ní právě Luboš Kaválek, společně ji nahráli ve studiu Svobodné Evropy. Vyšla v nákladu 1250 kusů. Deska obsahuje písně vzniklé za poslední rok – *Rakovina, Marat ve vaně, Tak jenom pojistit, Hle, jak se perou, Co řeknou, Pochod Gustapa, Habet, Bílá hora, Divný kníže,*

⁷³ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.141.

⁷⁴ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.65-66.

Tak vás tu máme. Desky musely být pašovány do Československa ve falešných přebalech s názvem *Klasikové moderně učesání*⁷⁵.

Společně oslavili u Luboše Kaválka doma v Oberhachingu i Vánoce, pro exulanta dny plné stesku. Kryl dále určitý čas bydlí u Roziny Jadrné – spolupracovnice ve Svobodné Evropě, ve které nachází dobrou přítelkyni.

Na podium Karel Kryl opět vystoupil 8. května roku 1970, bylo to k 15. výročí Českého slova v Mnichově. Další květnová vystoupení byla v Curychu a v Basileji. Následující Krylovou deskou bylo LP *Maškary*, která vyšla ještě téhož roku (1970). Deska obsahovala písně *Maškary, Lásko!, Srdce a kříž, Pušky a děla, Ruka je most, Pitomý chanson, Vánoční, Dědicům Palachovým, Dachau blues, Pták Noh, Bludný Holand'an*. Karel Kryl se vydáváním desek v exilu na pár let velmi zadlužil, vše se mu nakonec ale podařilo splatit, ačkoliv to na začátku vypadalo velmi bídně⁷⁶.

Polská redakce stanice Svobodná Evropa umožní Krylovi koncerty v polštině společně s polskou skupinou (se kterou se střídá), které se uskutečnily v Londýně a Manchesteru. Texty mu pomohli přeložit režisér Janusz Marchwiński a písničkář Jan Krzysztof Kelus.⁷⁷ Během svého exilu Karel Kryl naváže hluboké vztahy s Poláky a v Polsku si vytvoří silné posluchačské zázemí. Karel Kryl pro ně napsal píseň *Ve jménu humanity!*, pro kterou mu bylo inspirací zdražení potravin v Polsku dne 12. prosince 1970, které vyvolalo v Polsku řadu protestů. Píseň je přeložena do polštiny a zde vysílána, což umožní také vznik Krylovy posluchačské základny v této zemi.⁷⁸

V roce 1977 napsal Kryl i svou první německou píseň *Der Schimmel*. Účinkoval i na několika desítkách německých koncertů během svého působení v exilu, ovšem bez přílišného úspěchu⁷⁹.

⁷⁵ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.66.

⁷⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.140-141.

⁷⁷ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.126-127.

⁷⁸ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.156.

⁷⁹ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.98.

Pro Karla Kryla bylo obtížné to, že v emigraci neměl své publikum. Lidé, kteří emigrovali před rokem 1969, ho neznali, protože jak už byl řečeno, Kryl se proslavil až díky písni *Bratříčku, zavírej vrátka*. To se například projevilo při naplánovaném švýcarském turné – mělo se uskutečnit patnáct koncertů, ale pro nezájem posluchačů se jich uskutečnilo pouze pět⁸⁰.

Na počátku svého exilu Karel Kryl napsal mnoho písní – mezi nimi můžeme uvést *Lásko!, Dědicům Palachovým, Dachau blues, Bludný Holand'an* a jiné. V roce 1971 se rozhodl na přání posluchačů pro opětovné vydání desky *Bratříčku, zavírej vrátka*, byla složena z koncertních písní zpívaných naživo ve Švýcarsku. Bohužel se tentokrát nevešla *Píseň Neznámého vojína*.

Karel Kryl zpíval v roce 1973 na sedmítýdenním turné ve Spojených státech amerických. V letech 1974 až 1975 vůbec zřejmě nejvíce tvořil, mohla za to láska, která mu byla inspirací (o té ale až v pozdější části práce). Vznikají i písně vycházející z biblických námětů – *Jidáš, Zapření Petrovo a Děkuji*. Ty jsou na Vánoce v roce 1974 vydány na desce s názvem *Carmina resurrectionis*, deska obsahuje ještě další píseň *Žalm 71*.

Následoval určitý útlum v tvorbě, jehož příčinou byl rozvod s jeho první ženou. Začátkem roku 1977 napsal Kryl píseň *Plaváček*. Každoročně se v zúčastňoval Setkání katolické mládeže v Rohru, kde i účinkuje⁸¹. Na druhé americké turné se vydává v roce 1979. Ještě téhož roku vychází Krylovi v Šafránu ve Švédsku nová deska s názvem *Karavana mraků*. V roce 1980 se konala v Německu akce k desátému výročí okupace Československa, které se Kryl zúčastnil, jak sám komentuje ve své Krylogii: „Zpíval jsem na nejrozličnějších shromážděních, katolíky počínaje a maoisty konče. Neb povinností jest řvátí všude, kde je to možno. To za ty, kteří nemohou nebo si netroufají, zastrašení mocí.“⁸².

V roce 1981 má turné po Dánsku a Švédsku. LP deska *Plaváček* vychází v roce 1983 opět v Šafránu. V roce 1983 se opět koná Setkání katolické mládeže v Rohru, kde Kryl účinkuje, připojí se i Dagmar Vokatá, Vlastimil Třešťák a Zbyněk Benýšek, kteří byli nuceni odejít do exilu⁸³. Díky tomuto setkání Karel Kryl zjistí, že v Československu stále žijí jeho písně.

⁸⁰ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.130.

⁸¹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.162.

⁸² KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.228.

⁸³ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.187.

Začátek jeho stálého zaměstnání v rádiu provázelo i první turné po Austrálii, kam byl Kryl pozván. Publikum zde se mu moc líbilo, vůbec se do Austrálie zamiloval, chtěl tam jednou strávit důchod⁸⁴. V Austrálii natočil řadu rozhovorů s krajany. Zároveň v Austrálii natočil pár svých písní, které později vyjdou na desce Ocelárna. Následujícího roku má opět severoamerické turné. V tomto období vůbec Karel Kryl hojně koncertuje – mezi koncertními městy můžeme uvést například Frankfurt nad Mohanem, Kolín nad Rýnem, Vancouver.⁸⁵

Český písničkář Karel „Charlie“ Soukup, který emigroval v roce 1982, v roce 1985 pořádá III. Setkání u Charlieho, vystupují zde exiloví písničkáři jako Jaroslav Hutka, Vlastimil Třešňák, Svatopluk Karásek a Karel Kryl⁸⁶.

V květnu roku 1986 se Kryl vydává na další australské turné, kde stihl natočit i další písně, které později vyjdou na desce Dopisy. Následuje další turné po americkém kontinentu. O rok později zde přebírá Cenu Jana Zahradníčka od Klubu československé kultury⁸⁷.

Polské sdružení Solidarita připravilo ve Wroclawi přehlídku neoficiální československé kultury ve dnech 3-5- listopadu 1989. Vystoupili zde čeští písničkáři Josef Streichl, Jaromír Nohavica, Svatopluk Karásek, Pepa Nos (vlastním jménem Josef Nos), Pavel Dobeš, Vladimír Veit, Vlastimil Třešňák, Jaroslav Hutka a Karel Kryl⁸⁸. Ten zde poprvé od roku 1969 zpívá pro československé publikum, musel to být velmi silný zážitek pro Kryla i posluchače. Kryl k tomu v rozhovoru s Milošem Čermákem připomíná: „*Tehdy jsme se tam dozvěděli, že v Berlíně je milión lidí v ulicích. Vzpomínám si, že jsem v nějaké euforii vykřikl na pódiu: Tak za měsíc v Praze. Myslím, že tomu nikdo nevěřil – ani já ne. Ale splnilo se to.*“⁸⁹.

⁸⁴ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.316-317.

⁸⁵ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2-010. Olivovníky, s.190.

⁸⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2-010. Olivovníky, s.194.

⁸⁷ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2-010. Olivovníky, s.190-208.

⁸⁸ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2-010. Olivovníky, s.210-214.

⁸⁹ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.111.

6.3 Svobodná Evropa

Karel Kryl brzy po požádání o azyl začal pracovat v rozhlasové stanici Svobodná Evropa v Mnichově jako volný spolupracovník⁹⁰. Zpočátku to neměl v plánu, poději se to ukázalo jako výborný nápad. Výborný nápad pro člověka, který potřebuje být slyšen a poslouchán, pro někoho, kdo chce mluvit nahlas a hodně. Takový už je úděl umělců. Ačkoliv Karel Kryl neměl u sebe publikum, měl před sebou mikrofon, sám říkal, že to byl podobný pocit⁹¹.

S posluchači komunikoval pomocí dopisů, mělo to své kouzlo, které v dnešní době tak chybí. Některým lidem odpověděl formou složení písničky, například písničky *Martině v sedmi pádech*, kde jí vysvětluje, proč žije v exilu - *Kdybych chtěl líbat Martinu / dal bych svou páteř za třtinu / ohnutou větrem / trávil si život schůzemi / a večer brblal v přízemí / nad Černým Petrem*⁹².

Hlavním údělem této Krylovy životní kapitoly je fakt, že díky Svobodné Evropě o něm českoslovenští posluchači měli povědomí; kontakt mezi ním a posluchači alespoň v této formě existoval. Začátek působení ve Svobodné Evropě Kryl popisuje v rozhovoru s Milošem Čermákem: „*Jako volný pracovník jsem se musel ohánět, byl jsem placený za odvysílání minutu. Psal jsem tři čtyři povídky týdně, abych se uživil. Neměl jsem žádný stálý plat. Co se odvysílalo, to mi zaplatili. Tečka.*“⁹³.

Později Kryl vysílá ve Svobodné Evropě tzv. „padesátiminutovky“ každý čtvrtek, s písničným začátkem své *Rakoviny*. V rozhovoru pro Host z Mnichova na otázku, zda zaplňuje své „padesátiminutovky“ svou vlastní tvorbou, odpovídá: „*Taky někdy. Ale převážně hraju z desek. Jazz-underground, jazzové blues a speciálně rock&rollové a undergroundové varhany.*“⁹⁴. Později vysílal Kryl v neděli pořad „nedělní pořad s písničkáři“, ovšem tvorbu některých československých písničkářů nepouštěl na jejich výslovné přání, mohl by tak ohrozit jejich existenci v normalizačním Československu.

⁹⁰ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.117.

⁹¹ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.108.

⁹² KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.189.

⁹³ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.67.

⁹⁴ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.55.

Oficiálním stálým zaměstnancem Svobodné Evropy se stal Karel Kryl až v roce 1983. Působil ve Svobodné Evropě jako sportovní komentátor/redaktor, což mu ale nevadilo, sám byl velkým sportovním nadšencem. V letech od roku 1974 probíhala ve Svobodné Evropě určitá reorganizace a Karel Kryl si proto raději dodělává maturitní zkoušku, kterou získal absolvováním jednoletého gymnaziálního kurzu. Záhy poté se stal studentem na Universitě Ludwig-Maximilians, kde studoval dějiny umění. V roce 1982 až do konce svého působení ve Svobodné Evropě (1991) začal psát pro rádio své tzv. „rýmované komentáře“, ve kterých se vyjadřoval k aktuálním politickým událostem. V rozhovoru s Milošem Čermákem se k nim vyjadřuje a obhajuje je takto: „*Netrvám na tom, že to je literatura. Psal jsem, jak jsem to viděl já. Z exilu. Je možné, že jsem se mýlil. Nemám patent na rozum. Ale myslím, že je mezi komentáři několik slušných věcí.*“⁹⁵.

Dne 16. prosince roku 1988 skončí rušení vln vysílání zahraničních rozhlasů a Karel Kryl má zde volný silvestrovský program, který trvá bezmála tři hodiny⁹⁶.

V červenci roku 1989 se povede písničkářům Jaromíru Nohavicovi a Josefovi Streichlovi vycestovat a odehrát koncert ve Vídni. Přizvali Karla Kryla, aby jejich vystoupení vysílal živě před Svobodnou Evropu. Přizvali ho i na podium. Bylo to poprvé, co se střetli písničkáři z Československa s exilovým písničkářem, společně vystupovali a následně se vrátili zpět do svých domovů. V Československu už se pomalu začínaly měnit poměry.

6.4 Literární činnost

Karel Kryl se v exilu začal naplno věnovat i literární činnosti – psal prózu i básně. Roku 1972 Krylovi vyšla knížka *Knížka Karla Kryla* v nakladatelství Index v Kolíně nad Rýnem. Tato knížka obsahovala Krylovu tvorbu (písň i poesii) z let 1960-1971.

Dalším literárním počinem, který Karel Kryl vydal, byla sbírka básní *7 básniček na zrcadlo*. Inspirací mu byla ta nejryzejší múza vůbec – byl milujícím a milovaným. Básničky tehdy psal své ženě tužkou na obočí na zrcadlo. V té době vznikala také písňová báseň *Pochyby*, která je o autorovi samotném. K tomu mu inspirací byl jím tolik obdivovaný François Villon s jeho dílem *Závěť*. V tomto období Kryl vůbec zřejmě nejvíce tvořil, opět za to

⁹⁵ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.107.

⁹⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.207.

mohla právě již zmíněná láska. Následovalo chladnější období i v jeho tvorbě (po rozvodu s jeho první ženou).

V roce 1977 vydává vlastním nákladem knižně *Pochyby*. V následujícím roce vychází v nakladatelství Sixty-Eight Publishers v Torontu Krylovi knížka (*Zpod stolu*) Sebrané spisy. V roce 1978 vychází další Krylova bibliofilie 17 kryptogramů na dívčí jména. Slovíčka byla dopsána v roce 1977 a vydána v roce 1980 opět v nakladatelství Sixty-Eight Publishers.

V roce 1980 dostal Kryl stipendium na dva měsíce v MacDowellově kolonii, kde mohl v klidu tvořit. Tvořil zde po svém – dny si užíval a po nocích psal písně a básně. Dopsal svou básnickou skladbu *Zbraně pro Erató*. Kryl ji ve své *Krylogii* popisuje: „*Mimo psaní hloupůstek pokračovala taky práce na rukopise Arthura, zmíněné sáhodlouhé skladbě, věnované posledním měsícům života Arthura Rimbauda; práce spojená se studiem mnoha spisů, věnovaných tomuto romantikovi.*“⁹⁷ *Zde pod vlivem klidného místa a tvůrčí atmosféry započal i další dvě díla – Amoresky a Krylias & Odysea*⁹⁸. *K sbírce Amoresky se vyjadřuje ve své Krylogii: „Ve dvaosmdesátém jsem také připravil do tisku Amoresky s krásnými ilustracemi, stvořenými akvarelem. Nakonec vyšly čtyřbarevně; knížka na ručním papíře a vázaná, co krásný něžný předmět.*“⁹⁹.

O dva roky později Krylovi vyšel druhý díl *Spisů* s názvem *Z mého plíživota* v nakladatelství Sixty-Eight Publishers.

6.5 Lásky a nelásky

Několikrát v této práci bylo nastíněno, že Karel Kryl měl jakousi první ženu, že psal pod vlivem lásky, nebo že měl temnější období, ve kterém příliš děl nevzniklo. Karel Kryl nebyl pouze písničkářem, literátem a zaměstnancem Svobodné Evropy. Byl také obyčejným mužem a člověkem, i on se zamilovával. Některé vztahy trvaly kratší dobu, jiné delší. Některé byly hlubší, jiné povrchnější. On sám se k této oblasti života vyjádřil v rozhovoru s Milošem Čermákem takto: „*Mám s ženami mnoho krásných zážitků, ale nikdy to nebylo jenom laškování. Nebo špás. Sexus může být vyjádřen už jenom z potěšení z přítomnosti druhého. Nemusi*

⁹⁷ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.263.

⁹⁸ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.264.

⁹⁹ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.272.

*to být hluboký vztah – nevím, možná u žen to tak je. Pro mě je láska, erotická i sexuální, něco tak přirozeného, jako je dýchání. Nebo úsměv. Patří to k radostem života.*¹⁰⁰.

V této práci bude řeč pouze o Krylových dvou manželkách. O jiných ženách zde zmínka nebude, neboť každý má právo na soukromí, ať už k tomu má možnost, co říci, či už nemá.

Jeho první ženou byla mladičká Eva Sedlářová (v tehdejší době jí bylo pouhých 19 let)¹⁰¹. Karel Kryl se ve svých 29 letech hluboce zamiloval. Eva pro něj byla múzou. V tomto období byl velice tvůrčí – vznikaly záležitosti jako 7 básniček na zrcadlo, nebo deska Carmina resurrectionis s biblickými písněmi. K této velké lásce se Kryl vyjadřuje v rozhovoru s Milošem Čermákem: *„Blouznil jsem a šlel jsem. Přišlo to na mě pozdě, bylo mi dvacet devět let. A moje žena byla podle německých zákonů ještě nezletilá, protože jí bylo devatenáct. Totálně jsem se zamiloval. Stalo se mi to, co lidi obvykle potkává v patnácti až sedmnácti. A vymstilo se mi to. Všechno, co jsem měl, jsem investoval do jednoho vztahu, a když padl, tak nastala strašná prázdnota.*“¹⁰². Toto manželství netrvalo příliš dlouho, z určitých důvodů skočilo rozvodem a Karla Kryla to celoživotně poznamenalo.

Jeho další ženou byla Marlen Bronsertová, se kterou začal chodit v roce 1976. Karel Kryl v tomto vztahu již nepociťoval takovou silnou vášeň, jako s jeho první manželkou. Marlen mu ovšem byla ale přítelkyní, jistotou a domovem. K jejich vztahu se vyjadřuje v rozhovoru s Milošem Čermákem: *„Ano, chodili jsme spolu patnáct let, a celou tu dobu jsem se k ní vracel a věděl jsem, že je to člověk, kterého potřebuju. A který potřebuje mě. Proto jsme se nakonec v roce devadesát vzali. Vracím se k ní velmi rád – z cest domů, z poutí i koncertů – a musím říct, že bych ani za nic neměnil.*“¹⁰³.

6.6 Rodina

Krylovi se pochopitelně stýskalo, avšak domů psal minimálně. Už roku 1971 umírá Karlu Krylovi otec na rakovinu mozku. Zprávu o tom Kryl ani neobdrží hned, dozví se to díky listovní cenzuře později.

¹⁰⁰ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.78.

¹⁰¹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.143-146.

¹⁰² ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.72.

¹⁰³ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.76.

Jedním z Krylových blízkých přátel v exilu byl opat Anastáz Opasek. Kryl ho považoval za jakéhosi otcovského důvěrníka. Alespoň malá náplast za svou vlastní rodinu.

V roce 1975 bylo umožněno matce Kryla navštívit ho. Strávili spolu celé dva týdny, hodně si povídali. Bylo to naposledy, co se viděli. Státní moc v Československu paní Krylovou již za synem vycestovat nepustila.

V rozhovoru s Milošem Čermákem na téma rodiny odpovídá: *„Rozhodně bych si s ním (tatínkem – pozn.aut.) chtěl promluvit o svých zkušenostech z exilu vnějšího – a porovnal je s jeho zkušenostmi exulanta vnitřního. Mezi tím je strašlivá paralela. To byl jeden z důvodů, proč jsem nakonec zůstal venku – protože jsem celé dětství žil vedle duševního emigranta. Tím jsem se stát nechtěl.“*¹⁰⁴ Na otázku z tomtéž rozhovoru, proč Karel Kryl nemá děti odpovídá: *„Ze tří důvodů – nebo spíš kvůli třem fázím, kterými jsem prošel. V té první k dětem nebyla příležitost. V té druhé nebylo místo, finance a čas. A teď už nemám na děti věk.“*¹⁰⁵

6.7 „Svobodná“ Evropa

Nejenom díky koncertům Karel Kryl také hodně cestoval. Procestoval velkou část Evropy, Severní Ameriku, Austrálii a jeho oblíbeným místem (společně s Marlen) byl ostrov Lanzarote na Kanárských ostrovech¹⁰⁶. Ovšem zdali tisíce kroků po cizích zemích vyváží být jediný krok po své vlastní domovské zemi, je už jinou kapitolou.

6.8 Hořký návrat

Před podrobnějším započítím této kapitoly je třeba podotknout předem, že ačkoliv kapitola nese název „hořký návrat“, Karel Kryl se vlastně nikdy doopravdy nevrátil – ani fyzicky, ani psychicky.

¹⁰⁴ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.24.

¹⁰⁵ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.25.

¹⁰⁶ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.165-166.

6.9 Sametová revoluce

Dne 17. listopadu 1989 započala Sametová revoluce. Vše v Československu dostalo rychlý spád. Generální tajemník Miloš Jakeš odstoupil 24. listopadu a s ním celé komunistické předsednictvo. Toho dne umírá Karlu Krylovi matka¹⁰⁷. Krylův životopisec Klímt doplňuje: „Z velkých změn ve společnosti a z toho, že snad doma uvidí svého staršího syna, jí nevydrží srdce.“¹⁰⁸.

Díky pomoci stanice Svobodné Evropy je Krylovi umožněn výjezd do Československa na pohřeb své matky s humanitárním vízem. Ve své domovině Karel Kryl přistál 30. listopadu po dvaceti letech. Své první dojmy popisuje v rozhovoru v Melodii: „Šáh jsem si na letišti na zem. Byla zmrzlá. Chtěl jsem ji políbit jako papež, ale nejsem Jan Pavel II., takže jsem to neudělal. (...) Sjížděli jsme dolů a najednou zezadu tam vykoukly ty věže, ty povědomé věže – a já jsem se dojal. Už jsem straší pán. Mám právo na dojetí.“¹⁰⁹. Po příletu se zúčastnil první tiskové konference v Mladé frontě, následně jede na pohřeb své matky do Nového Jičína.

Kryl si zde prodloužil vízum a 3. prosince vystupuje na Koncertě pro všechny slušný lidi. Vzhledem k tomu, že koncert byl domluven ještě před Sametovou revolucí, Kryl pochopitelně není zařazen do programu – přesto je mu umožněno zahrát na samý konec večera. Po dvaceti letech Karel Kryl zpíval pro československé posluchačstvo, v hale bylo bezmála 15 000 lidí, musel to být nepopsatelný zážitek.¹¹⁰

Jeden z osudových mezníků pro Karla Kryla byl i den 4. prosince téhož roku. Na Václavském náměstí probíhala jedna z demonstrací a Karel Kryl a Karel Gott společně zazpívají na balkóně Melantrichu hymnu. Karel Gott byl přizván ke Karlu Krylovi k zazpívání hymny. Tento okamžik měl sloužit jako prvek sjednocení dvou pomyslných stran – exilu a Československa, protestu a popularity proti komunismu. Karel Kryl si dopad uvědomí až později, má pocit, že byl zneužit. Sám se k této události vrací v rozhovoru s Milošem Čermákem:

¹⁰⁷ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.217-218.

¹⁰⁸ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.218.

¹⁰⁹ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.148.

¹¹⁰ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.221-224.

„Karel Gott tam byl se mnou. Ale to je jedno, na tom už dneska nezáleží. Byl jsem požádán, jestli Karel Gott smí se mnou zpívat hymnu. Ale to nechme, to není podstatné.“¹¹¹.

6.10 První měsíce

První týdny byly pro Karla Kryla hektické, hojně koncertoval. Dne 7. prosince se konal písničkářský koncert Folkforum v Paláci kultury v Ostravě-Vítkovicích se 12 000 posluchači, kde zpíval i Karel Kryl a společně s ním celé hlediště. Díky prezidentské amnestii je Kryl zproštěn trestu za opuštění republiky v roce 1969.¹¹²

Lidé od Karla Kryla očekávali odezvu v podobě písně. V rozhovoru z roku 1990 se ho Tomáš Motl přímo ptal, zda již složil něco na ten listopadový týden, a Kryl odpovídá: „*Ne! Ne, ne, ne. To už se mě ptali, když zemřel Jan Palach – už máš něco na Palacha? Já takhle nepíšu. Tehdy jsem řekl, že už mám – Neznámýho vojáka. A tohle zrovna je tak hluboký zážitek. Říkal jsem si – napřed jed' tam. Jelikož byla možnost, tak si sem napřed jedu. Už těch zážitků mám dost, bude písnička, bude básnička, já nevím, co bude. Pražská zima, nevím, jak se to bude jmenovat, vím, že z toho něco bude, ale dejte mi trošku času.*“¹¹³.

Zde již Karel Kryl zřejmě cítí nátlak a očekávání od lidí, kteří zůstali po celou dobu v Československu. Záhy si také uvědomuje, že lidé zde Karla Kryla přetvořili, vyrobili z něj jakousi živoucí legendu, modlu, mluvčího. Přesto vznikla píseň *Sametové jaro - ačkoliv dozvonilo / poslední zvonění / přec v duši temno zbylo / a v srdci vězení / po vinných ani slechu / a jiným ku prospěchu / jsou naši ranění / jsou naši ranění* /¹¹⁴.

Karel Kryl odjede i na Slovensko, kde má také koncerty – jeden na bratislavské manifestaci a druhý na lodi na Dunaji. Zúčastňuje se vysílání vánočního koncertu v Českém rozhlase. Svě vlastní koncertní turné Kryl začíná v lednu roku 1990. Lístky na koncert v Lucerně, který se konal 21. ledna, byly rychle vyprodány. Totéž se opakuje na koncertě v Košicích. Karel Kryl je v té době posluchači žádaný a milovaný.

¹¹¹ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.123.

¹¹² KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.226-227.

¹¹³ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.152.

¹¹⁴ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.216.

V tomto období vychází reedice jeho alb – Rakovina a Bratříčku, zavírej vrátka. Následuje jeden koncert za druhým. Kryl si na koncertování vybírá veškerou dovolenou ve své práci ve Svobodné Evropě. Po čase se ukáže, že tento způsob života je nereálný a ve stanici dává v roce 1991 výpověď. Na konci roku 1991 byla vydána Krylova deska Tekuté písky.

6.11 Angažovanost

Jako od samého počátku Karel Kryl i v této polistopadové situaci říkal a zpíval nahlas to, co si myslel. Komentoval i politické dění. Zde nastal problém. Lidé to, co Kryl komentoval, slyšet nechtěli. Necháпали důvody pro jeho chování a neviděli situaci z úhlu, pod kterým ji viděl Kryl. Ten například nechápal, proč nová vláda nevyužila pomoc od exulantů. Sám se k otázce nabídky pomoci od exulantů vyjádřil v rozhovoru s Milošem Čermákem: *„Lidé, o kterých mluvím, přijeli po listopadu s otevřeným srdcem – a byli odmítnuti. V téhle zemi bohužel nikdo nepochopil, o jaký potenciál tím přicházíme. Kolem problému exulantů se chodí s kapesníkem před ústa a s propoceným čelem – ale to je tak všechno. (...) A k tomu, jak se s nimi zacházelo – to jsem zažil na vlastní kůži – pouze jednu větu: je to skandální, ostudné a zahanbující. Nikdo se nesmí divit, že lidé, kteří odtud byli vyplonkováni a odstranění – dokonce už podruhé, dnes nemají nejmenší chuť pro tuto zemi pracovat. Potenciál české inteligence, která žije v cizině, je pro tuto zemi definitivně ztracen. (...) Jsou úspěšní vědci nebo lékaři, žijí v Americe, v Kanadě nebo v Evropě – a mohli svoji zemi hrozně moc dát. Nestalo se. Tím to pro mě končí. Opravdu už o tom nemluvmé.“¹¹⁵.*

Další problém, který Karel Kryl nedokázal přejít, bylo nepotrestání viníků. Nesnesl, že nebyli potrestáni ti, kteří mohli za současný stav země v poslední dvaceti a více letech, nejen stav země, ale i za stav lidí – těch, kteří tu zůstali, i těch, kteří ne. Neměl pochopení pro to, proč komunistická strana nadále existovala (a existuje). Jak sám podotknul v rozhovoru s Milošem Čermákem: *„Od začátku jsem tvrdil – v mnoha soukromých i novinových rozhovorech – že nedojde-li k potrestání viníků, nastane politický marasmus. Nemluvím o kolektivní vině – existuje tu mnoho velmi konkrétních lidí, kteří jsou fakticky odpovědní za stav této země.“¹¹⁶.*

¹¹⁵ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.118-119.

¹¹⁶ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.124.

Kryl nechal otisknout v roce 1990 ve Studentských listech svůj politický nesouhlasný veršovaný komentář s názvem *Timur a jeho parta*. Tento text ovšem neměl příliš kladný ohlas mezi lidmi.¹¹⁷ Lidé zde neměli pochopení, proč se choval Karel Kryl najednou takto kriticky, neboť i on měl zájem o demokracii a změnu politické situace v této zemi. Karel Kryl měl samozřejmě zájem o demokratický vývoj země, ovšem viděl jisté nedostatky ve směru, jakým se zdejší situace ubírala.

6.12 Československo

Rozdělení Československa nikdy přes srdce Karel Kryl nepřenesl. Komentuje to v rozhovoru s Milošem Čermákem: „Nikdy jsem se československého občanství dobrovolně nevzdal. Nesl jsem si ho celý svůj exil – ne jako fetiš, ale jako výsostnou věc, na kterou jsem byl hrdý. Takže teď mám to všechno zahodit - jenom proto, že se na tom dohodlo několik politiků?“¹¹⁸.

Karel Kryl si svým ozýváním se zneprátelil řadu lidí. Začali se o něm psát novinové články v negativním slova smyslu. Opět. Například jeden z novinových názvů rozhovoru s Karlem Krylem v Pochodni (1992) zněl: „Umělec-politik Karel Kryl. Přijíždějící, urážející a zase kamsi odjíždějící...“¹¹⁹. K tomuto faktu se vyjadřuje i v rozhovoru s Milošem Čermákem: „Mezi mnou a mnoha lidmi existuje velikánský problém: sametová revoluce. Před ní jsme měli společného nepřítele. Ten padl – a nyní přišly na řadu druhořadé a třetířadé zájmy. Lidé zaujímají postoje. Jsem kritický – v každé době, nikoliv za každou cenu, jak mi mnozí vyčítají. (...) Bohužel, dokážu být velmi vznětlivý a agresivní. Navíc jsem prťavej – jako foxteriéri, což jsou nejvzteklejší psi.“¹²⁰.

Na samém vrcholu své kariéry zde v zemi si Karel Kryl s plným dopadem začíná uvědomovat, že lidé si z Karla Kryla vytvořili jiného „Karla Kryla“. Toho, který byl „jejich“ od období okupace Československa a stále hájí zájmy lidu. Tyto zájmy se ovšem již v tomto období neslučovaly s jeho názory. Rozhodl se narušit tuto ideu o „Karlu Krylovi“. Neplul na vlně slávy, nerozhodl se popřít sama sebe na úkor velkých peněz. Vyjadřuje se k tomu

¹¹⁷ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.238.

¹¹⁸ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.116.

¹¹⁹ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.496.

¹²⁰ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.135.

v rozhovoru s Milošem Čermákem: „*A pak jsem si uvědomil, že vlastně nejsem živý zpěvák, ale pomník. Dlouhodobě nepřítomný člověk se dostává do situace mrtvého. Vazba mezi ním a ostatními lidmi neexistuje. (...) Pro žijícího autora je to nesmírně svazující a nepohodlné. Dostane se do situace mrtvoly a chce se po něm, aby říkal jen to, co nenarušuje pomník. Mojí první povinností, když jsem se vrátil, bylo rozbít pomník. Reagovat na dobu a komentovat ji.*“¹²¹.

6.13 Blížící se poslední dny

Od té doby, co se pro Karla Kryla otevřely dveře Československa, se Kryl neustále angažoval. Hodnotil, kritizoval, soudil, komentoval. Pořádal koncerty, které byly doprovázeny jeho komentáři k aktuálnímu společenskému dění. Situace zde se ale nevyvíjela podle jeho představ. Tím více se snažil; chtěl, aby lidé prozřeli a pochopili to, co vidí on. Tím samozřejmě velmi trpěla i jeho duše¹²². Začínalo se to odrážet na jeho fyzickém zdraví. Objevovala se u něj únava – nejen fyzická, ale i psychická.

Faktem je, že od listopadu 1989 byl vlastně Karel Kryl stále v zápřahu – koncerty, rozhovory, neměl už ani čas na svou bývalou práci ve Svobodné Evropě. Neustále přejížděl z Německa do České republiky, Slovenska. Neměl čas ke konci na psaní písní, nebyla inspirace. Svou písňovou tvorbu poslední měsíců okomentoval v rozhovoru s Milošem Čermákem: „*To jsou častušky, nic jiného. Škleb nad tím, co v téhle zemi vidím. Zpupnost člověka, který měl hodně naděje – a teď je moc zklamán.*“¹²³. Právě takovým šklebem byla píseň *Demokracie - demokracie dozrává / do žaludečních vředů / bez poctivosti bez práva / a hlavně bez ohledů* /¹²⁴.

V letech po listopadu 1989 Karel Kryl nepořádal pouze koncerty a nekomentoval politickou situaci. Na podzim roku 1991 byla zhotovena reedice další jeho desky – Maškary. Napsal pořad poezie s názvem *Dvě půle lunety aneb Rebelant o lásce, se kterým poté vystupoval po celé republice (recitoval společně s Danielou Bakerovou)*¹²⁵.

¹²¹ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.122.

¹²² KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.607-608.

¹²³ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.130.

¹²⁴ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.229.

¹²⁵ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.254-255.

Vyšla také reedice desky *Dopisy*, s tou ovšem Karel Kryl nesouhlasil, bylo využito nevýhodnosti smlouvy v neprospěch Karla Kryla. Došlo k dlouhým soudním sporům, Kryl tyto spory nakonec vyhrál. Deska *Dopisy* se ovšem neprávňe vydávala dál, i když pod jinými firmami. V říjnu roku 1992 Kryl vydal svou poslední desku *Monology*.

Krylovo intenzivní životní tempo mělo bohužel svůj dopad. V Německu 2. března dostal srdeční záchvat, byl převezen do nemocnice v Mnichově, kde po druhém a silnějším srdečním záchvatu umírá 3. března roku 1994 v nedožitých padesáti letech.

Na závěr této kapitoly si můžeme připomenout Krylova slova z rozhovoru s Milošem Čermákem: „*Nelituju jediného dne, který jsem prožil. Pánbůh mě má rád. Neexistuje rozhodnutí, kterého bych později nějak významně litoval.*“¹²⁶.

---

¹²⁶ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.112.

7 Odkaz – o čem zpíval?

7.1 Hudební základ

V předchozí části práce již bylo zmíněno, že Karel Kryl nebyl ovlivněn jako většina ostatních písničkářů zahraničními folkaři. Vycházel spíše z poetiky divadelní (Semafor)¹²⁷. Důležitou základnou pro jeho písňovou tvorbu bylo množství přečtených knih, které vlastnil jeho otec – knihtiskař. Své první akordy na kytaru se naučil hrát v tramské osadě Demižon, později Zlatý klíč, kde začínal hrát s Miki Ryvolou, jak už bylo v práci uvedeno. Tramské prostředí tedy také tvořilo základní kámen pro Krylovu tvorbu. Co ale nejvíce působilo na Krylovu tvorbu, byla právě jeho neschopnost mlčet. Potřeba komentovat bezpráví, sociální poměry, společnost obecně.

Karel Kryl se stal symbolem, protože zpíval nahlas o tom, na co si ostatní lidé netroufli ani pomyslet, natož o tom mluvit nahlas. Nemínil se tím pouze protestní písně proti okupaci. Uměl problémy pojmenovat a vytknout je, vynést je na světlo. Z jeho písní lze vyčíst, jaké uznával mravní hodnoty. Nesnesl křivdu, pro sebe a lidi volal po svobodě a to vše pod hlavičkou „šéfa“ – Boha. Zpíval o sociálních problémech, tíhl k rovnosti. Toto můžeme spatřit například v písni *Důchodce – Když žebra o cigáro / zlomí se v pase / Namísto díky sklopí zraky / a není třeba žalobce / Když vidím tyhle lidské vraky / třesu se strachy před přízraky / že jednou ze mě bude taky / důchodce*¹²⁸. Současnou sociální společnost komentoval dále i v písni *Pasážová revolta*, kde lehce kriticky reagoval na písničkáře Jaroslava Hutku a jemu podobné – *Už nejsme nejsme to co kdysi / Už známe ohnout záda / Umíme dělat kompromisy / a zradit kamaráda / A vděční dnešní realitě / libáme cizí ruce / A jednou zajdem na na úbytě / z té smutné revoluce*¹²⁹.

7.2 Nábožensky laděné písně

Karel Kryl byl silně věřícím – Boha nazýval *šéfem*¹³⁰. Právě tento fakt se odrazil v mnoha písních. Kryl napsal některé písně s biblickou nebo náboženskou tematikou. Do této kategorie se mohou zařadit písně jako *Salome - Salome / s'ali už Křtitele / Salome / usměj se vesele*

¹²⁷ VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008, s.13.

¹²⁸ KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.68.

¹²⁹ KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s..70.

¹³⁰ ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994, s.90.

/ *Točíš se ve víru / Ústa jak upíru / krvi ti planou / Salome* ¹³¹, píseň *Habet - Mladí už nekřičí / vždyť ústa lze jim ucpat / I tlukot slavičí / lze stiskem ruky uspat / a jásat s Herodesem / Tleskat v dešti díků / než někdo za závěsem / zvedne v pěsti dýku* ¹³². Krylova píseň *Děkuji*, ve které se obrací k Bohu s několikačetným „děkuji“, se musela přiblížit snad každému posluchači a zanechat v něm tón pokory – *děkuji děkuji za trýzeň / jež zdokonalí díla / za to že za to že miluji / byť strach mi srdce svíral* ¹³³.

7.3 Protest proti protestu

Vzhledem k tomu, že Karel Kryl reflektoval ve svých písních společenské a politické dění, je znám převážně jako autor tzv. protest songů. Sám se ale za takového autora nepovažoval, mínil, že je autorem pouze jednoho protest songu – *Pochod gustapa* ¹³⁴. Označení „zpěvák protestních písní“ u sebe Kryl příliš nepodporoval, ostatně to samé prohlašoval o Dylanovi, že oba nejsou zpěváci protestních písní – pouze a jen věci konstatují ¹³⁵.

7.4 Láska v písních

Když se řekne Karel Kryl, snad každý český posluchač (i slovenský) si automaticky vybaví píseň *Bratříčku, zavírej vrátka*. Karel Kryl napsal ale i značný počet písní o lásce. Psal o ženách. Napsal například *Žalm za Marilyn Monroe*, krátce poté, co spáchala sebevraždu - *V novinách čtu si zvěsti / o neštěstí / které stihlo vílu / Nevidáno / říkám ráno / odhodlaně* ¹³⁶. Krásné písně *Ellena*, dále *Hanina – Do týdne nejpozději / zavolati kněze dám / Sloveso milovat / jak časovat / se dovím / Zahodím beznadějí / k neuvadlejím rezedám / a potom v lehátku / já pohádku / jí povím* ¹³⁷, *Srdce a kříž – Potom neplač Kamilo / potom neplač Kamilo / Najdi si někoho / kdo tě snad nežli já / víc bude chtít* ¹³⁸ nebo *Jeřabiny – Pod tmavočervenými jeřabinami / zahynul motýl mezi karabinami / Zástupce pro tyl / šlápl na bělásku /*

¹³¹ KRYL, Karel. *Knížka Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.103.

¹³² KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.105.

¹³³ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.137.

¹³⁴ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.106.

¹³⁵ KRYL, Karel a Marlen KRYL, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006, s.21.

¹³⁶ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.18-19.

¹³⁷ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.45.

¹³⁸ KRYL, Karel. *Knížka Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.85.

Zahynul motýl / jako naše láska / Zahynul motýl / jako naše láska /, tato píseň má v sobě již okupační podtón, ačkoliv vznikla ještě před okupací na podzim roku 1967¹³⁹.

7.5 Humorné písně

Psal i rozverně písně. Jeho první píseň byla taková – *Potkal jsem svou tchýni*. Další takovou písní je *Zvěrokruh*, kde si Kryl vesele vyhrál se znameními zvěrokruhu – *Popad jsem ji za ramena / slyším ji jak říká / sestra prý je narozena / ve znamení Býka / Před měsícem prý se vdala / ve znamení Střelce / za muže si proto vzala / hocha zemědělce* ¹⁴⁰. Patří k nim i *Píseň o žrádle – S bujným potem na čele / zpívám píseň vesele / nechceme se mi Angele / přináseti růže / Usmívám se nasládle / smažím tura na sádle / zpívám píseň o žrádle / neboť to se může!* ¹⁴¹.

7.6 Vojenská tematika

Písně inspirované válkou, protiválečné. Již zde bylo zmíněno, že pro Karla Kryla bylo období vojny dobou postrádající smysl. Z tohoto prostředí vznikla píseň *Lásko! - Dvacet let necelých / odznáček na baretu / s úsměvem dospělých / balíme cigaretu* ¹⁴². Dále sem můžeme zařadit píseň *Pieta – Holky z ulice / trochu pomuchlali / a pak jim zaplatili / držadlem bajonetu / Sklady munice / pečlivě zavírali / a pak se posadili / pod Pietu* ¹⁴³. V této písni se promítl i náboženský motiv – pieta. Dále *Píseň neznámého vojína* má zde své místo, ačkoliv by se dala zařadit i k společenské problematice – *Co tady civíte? / Zkoušíte vzdechnout / Copak si myslíte / že jsem chtěl zdechnout? / Z lampasů je nám zle / proč nám sem leze? / Kašlu vám na fánge! / Já jsem chtěl kněze!* ¹⁴⁴.

7.7 Angažované a politické písně

Do této kategorie spadá samozřejmě píseň *Bratříčku, zavírej vrátka*. Dále píseň *Bratři z toho samého období (okupačního), kdy vznikla i předchozí píseň*. Písně *Veličenstvo Kat, Rakovina* – ty se obracely k společenské situaci okupačního období. V písni *Písničkářský bacil* Kryl zpívá o výčtu našich písničkářů a o tom, jak je s nimi v zemi zacházeno, vesele

¹³⁹ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.79.

¹⁴⁰ KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.16.

¹⁴¹ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.147.

¹⁴² KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.101.

¹⁴³ KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.89.

¹⁴⁴ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.83.

ukončuje toto konstatování – *Vasil s Gustavem / před pohřebním ústavem / unaveně zafuní: / Bacil je imunní!* ¹⁴⁵.

7.8 Písně vázající se ke společenským problémům

Do této kategorie se řadí píseň Dědicům Palachovým – ústa jsou řevem zalknutá / a nevzdají hlásku / Květiny strachu! / Věnce lží! / A místo slzí? / Tence mží / na zvrátky na obrázku ¹⁴⁶. V této písni se Kryl vyjádřil k události upálení se Jana Palacha. Původně to neměl v plánu, neboť prohlásil, že tento čin ani nepotřebuje dalšího komentáře a čin jako takový je velice silným pro zpracování v duši každého.

Spadá sem i píseň *Maškary – Jdou cvičení sloni / a cvičení pávi / pár cvičených koní / a cvičené krávy / jdou cvičení švábi / a cvičené žáby / jdou cvičení mroži / a za nimi s noži ... / dál jdou cvičení lidé* ¹⁴⁷. Můžeme sem zařadit i jeho píseň à la exilový povzdech – *Bludný Holanďan – Dva centy životů / a slunce sbohem dává / Hledáme jistotu / které se nedostává / Na hrdle znamení / obojku otrokova / Lezeme shrbení / zaliti do olova / jakési – víry* ¹⁴⁸.

7.9 Písně jako odpověď

Některými písněmi Karel Kryl také odpověděl posluchačům svého pořadu v rádiu Svobodná Evropa. Píseň *Martině v sedmi pádech* již byla v této práci zmíněna (v této písni odpověděl posluchačce Martině, proč žije v exilu). Další takovou písni byla *Zkouška dospělosti*. Maturitní ročník z Michalovců požádal Kryla o motto na stužkovanou (maturitní ples). Kryl jim napsal celou píseň, motto z ní studenti opravdu použili. ¹⁴⁹ Motto z písně znělo: *Opilí od radosti / si sami trochu lžeme / že zkouškou dospělosti / opravdu dospějeme* ¹⁵⁰.

7.10 Souhrn

Krylova tvorba zahrnuje tedy mnoho námětů. Každý posluchač si v písních může najít své, vyložit si píseň svým způsobem – to už je riziko poslechu tvorby Karla Kryla. Přestože měl ve svém repertoáru i veselé písně, ve většině jeho písni se objevuje ona zádušná,

¹⁴⁵ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.209.

¹⁴⁶ KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990, s.125.

¹⁴⁷ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.117.

¹⁴⁸ KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000, s.144-145.

¹⁴⁹ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010. Olivovníky, s.193.

¹⁵⁰ KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010, s.190.

melancholická nota. Poslouchat písně od Karla Kryla je spíše zážitkem a ponořením se do slov a melodií, než bezduché poslouchání písniček s banálními náměty, které můžeme slyšet v tvorbách jiných umělců.

8 Závěr

Cílem této práce bylo představit „předokupačního“ písničkáře Karla Kryla a následně „pokupačního“. Během této práce však byl Karel Kryl přestaven ze tří stran – předokupační, exilový a porevoluční. Výsledkem je však možná paradoxně fakt, že Karel Kryl neměl žádné dvě podoby – byl pouze jeden jediný Karel Kryl. Ten se jako takový postupem let vyvíjel, ale ve svém přístupu – ať již v písních, či politické a společenské angažovanosti zůstal stejný. Změnil se pouze přístup lidí k němu.

Karel Kryl se snažil po celou dobu v exilu pomáhat české zemi (působením ve Svobodné Evropě) a po celou dobu doufal ve svržení komunistického režimu a následné vyústění ve svobodu naší země. Problém nastal ve chvíli, kdy zde Kryl zazářil s písní *Bratříčku, zavírej vrátka*, dal lidem naději a následně byl nucen odejít do exilu. Zde po něm zůstal *Bratříček*, naděje a symbol. Lidé si Karla Kryla přetvořili v hlavách k obrazu svému. Kryl se pochopitelně v exilu vyvíjel. Po Sametové revoluci ovšem viděl více než občané zde. Díky tomu, že byl „ve světě“, uvědomoval si, že se zdejší politická situace vyvíjí jiným směrem, než by doopravdy měla, ačkoliv byla stále zastřešena slovem demokracie. Lidé tento fakt neuměli v té době ještě vnímat, a proto nechápali, proč se ten jejich *symbol* – Karel Kryl, bouří, proč nový systém komentuje negativně. Byl najednou proti nim? Změnila se pouze mentalita jeho posluchačů? Proto ta „dvojitá podoba Karla Kryla“.

Dalším cílem práce bylo poukázat na to, že každý interpret má svou vlastní hlavu a nemůže být „hlasem lidu“. V posledních letech si jméno Karel Kryl bere jako štít řada významných lidí, politiků, ale i běžných občanů, a ohánějí se jím. Tvrdí, že by se tento současný politický a společenský stav země Karlu Krylovi zcela jistě nelíbil a že by o této skutečnosti psal písně. V této práci jsme ale mohli dojít k závěrům, že toto není pravda. Tato situace již jednou nastala, historie se nemusí opakovat poněkolkráté. Lidé mají rádi symboly. Jsou ale chvíle, kdy by se symboly měly nechat spát a lidé by se měli prosazovat pouze vlastními slovy a činy bez cizího zastřešení. Karel Kryl by měl být vzorem nám všem v tom, že pokud si něco myslíme, měli bychom s tím vyjít na světlo a nečekat na to, až to někdo jiný udělá za nás.

9 Resumé

9.1 České resumé

Předmětem této bakalářské práce je život a dílo Karla Kryla. Nese jméno Dvě podoby Karla Kryla, protože pojednává o jeho životě před okupací v roce 1968 a po ní.

V této práci je představeno jeho působení v exilu a návrat po Sametové revoluci v roce 1989. Cílem práce bylo zjistit, jaký dopad měla okupace na jeho tvůrčí vývoj.

Pro pochopení kontextu působení Karla Kryla je zde rozebrán i vývoj písničkářského fenoménu a českého folku jako takového.

9.2 Cizojazyčné resumé

The subject of this thesis is the life and work of Karel Kryl. It bears the name of "Two forms of Karel Kryl" because it deals with his life both before and after the occupation in 1968.

In this work, his activities in exile and those following his return after the Velvet revolution in 1989 are analyzed. The objective was to determine what influence had the occupation had on Kryl's work. The phenomenon of Czech folk music is also described for the purpose of providing context.

10 Použitá literatura a zdroje

10.1 Dílo Karla Kryla

- KRYL, Karel. *Kniška Karla Kryla*. Praha: Mladá fronta, 1990.
- KRYL, Karel. *Karel Kryl komplet: vyměň kordy za akordy*. Cheb: G + W, 2010.
- KRYL, Karel a Jan ŠULC, JISKROVÁ, Jaroslava, ed. *Krylogie: Půlkacíř*. Praha: Torst, 2000.
- KRYL, Karel. *Karel Kryl: rozhovory*. Praha: Torst, 2006.

10.2 Monografie

- ČERMÁK, Miloš. *Půlkacíř: (rozhovor Miloše Čermáka s Karlem Krylem)*. 2., dopl. vyd. Praha: Academia, 1994.
- DORUŽKA, Lubomír a Petr DORUŽKA. *Panoráma populární hudby 1918-1978, aneb, Nevšední písničkáři všedních dní*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987.
- HOUDA, Přemysl. *Intelektuální protest, nebo masová zábava?: folk jako společenský fenomén v době tzv. normalizace*. Praha: Academia, 2014.
- HOUDA, Přemysl. *Šafrán: kniha o sdružení písničkářů*. Praha: Galén, 2008.
- KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Galén, 2010.
- NEŠPOR, Zdeněk R. *Děkuji za bolest--: náboženské prvky v české folkové hudbě 60.-80. let*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006.
- NOVOTNÝ, František a Jiří VEJVODA, ed. *Víc než jen hlas: Paul Simon, Jacques Brel, Bulat Okudžava, Leonard Cohen, Joni Mitchellová, Donovan, Bob Dylan*. Praha: Práce, 1980.
- VLASÁK, Vladimír. *Folkaři: báječní muži s kytarou, kteří psali dějiny*. Řitka: Daranus, 2008.
- VONDRÁK, Jiří a Fedor SKOTAL. *Legendy folku & country: jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písně u nás*. Brno: Jota, 2004.
- PROKEŠ, Josef. *Nebýt stádem Hamletů: průhledy do českého folku*. Brno: Masarykova univerzita, 1994.

10.3 Internetové zdroje

- Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2018-04-20]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=folk>.
- Ústav pro jazyk český. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2018-06-30]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=intelektu%C3%A1l>.